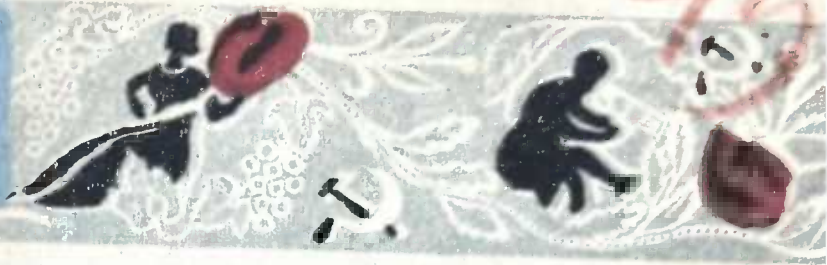

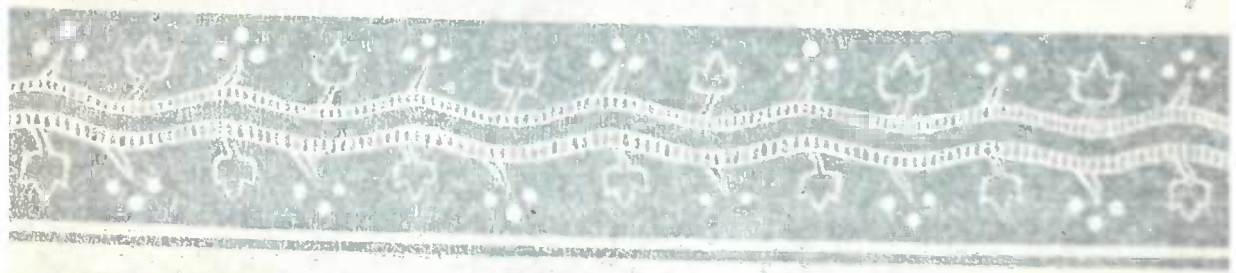
1118
K
1

45

საბჭო

საბჭოთა კავშირის

49

კ. კ. კ. კ. კ.
13. XII - 36
მ. მ. მ. მ. მ.

899.962.1-1

ს ა უ ნ ჯ ე

ხალხური შემოქმედებისა

ს/კ 1118
1

ტ. III

შინ არ განიკვამ

თავგამომცემლობა „თბილისი და უკომბა“

თბილისი

1936

პ/შეგებელი რედაქტორი—ა კ. ჭყონია

ტექნოლოგიური }
კორექტორი } შ. აფხაიძე

გამომშვები—ნ. მალანია

მთავლიტი № 7022

გადაეცა წარმოებას 5/VII—1936

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 22/IX 1936

ტირაჟი 10.000

შეკვეთის № 833

მესამე ტომის წინასიტყვაობა

„საუნჯეს“ მესამე ტომიც გამოვიდა. ამრიგად ვამთავრებთ იმ დიდძალი მასალის ნაწილობრივ წიგნებად გამოშვებას, რომელიც გაზეთმა „კოლექტივიზაციამ“ შეაგროვა თავისი მრავალრიცხოვანი კორესპონდენტების დახმარებით. ხალხური შემოქმედების დანარჩენი ნიმუშები, დაახლოებით ათი ათასამდე ცალი, შესაფერისად დახარისხებული, გადავეცით საქართველოს მწერალთა მუზეუმის დირექტორს, პოეტს ამხ. გიორგი ლეონიძეს, მუზეუმის საკუთრებად.

„საუნჯეს“ პირველმა ორმა ტომმა მკითხველთა მრავალრიცხოვანი აუდიტორია მოიპოვა. მეტად დიდი იყო ინტერესი ხალხური შემოქმედების ამ ახალი მასალებისადმი. ამის გამო პირველი ტომი, ხელმეორედ გამოიცა.

როგორც მოსალოდნელი იყო, კრიტიკამ საერთო დადებით მხარეებთან ერთად ზოგი ნაკლიც აღნიშნა. არაფერს ვიტყვით იმაზე, რომ წიგნებში, განსაკუთრებით, მეორე ტომში, დაშვებულია კორექტურული შეცდომები. არც მხატვრული გაფორმების მხრივ არის ეს ტომი უნაკლო. თუ უხეირო კორექტურა ჩვენი ბეჭდვითი სიტყვის დიდი ბოროტებაა, მით უფრო დაუშვებელია ის ხალხურ შემოქმედებაში, სადაც გამოთქმის სიზუსტეს, ლოკალისა და საკუთარი სახელების სწორად გამოცემას თავისთავად გასაგები მიზეზების გამო განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მაგრამ კრიტიკოსნი მართო ამ ნაკლს არ აღნიშნავდნენ. მთავარი, რაც ზოგიერთ მკითხველს „საუნჯის“ დეფექტად მიაჩნია, ეს არის წმინდა ფოლკლორული, უავტორო ლექსების გვერდით თანამედროვე ხალხური პოეტების ლექსების მოთავსება. ამ ფაქტიდან ისეთი დასკვნა გამოჰყავთ, რომ „საუნჯე“ არ იძლევა ყველა შემთხვევაში ჩვეულებრივი აზრით გაგებულს, ისტორიულ ფოლკლორულ მასალას.

ჩვენ ეს ბრალდება გაუგებრობის შედეგად მიგვაჩნია. რედაქციამ შეგნებულად მოათავსა ერთმანეთის მეზობლად ძველი ზეპირსიტყვაობის ნიმუშები და თანამედროვე ხალხური პოეტების ლექსები. მიზანიც თავიდანვე ასეთი იყო. როდესაც გაზეთ „კოლექტივიზაციამ“ გამოაცხადა შოთა რუსთაველის სახელობის კულტურული ლაშქრობა, რედაქცია გულისხმობდა ახალი სოციალისტური საქართველოს სინამდვილეში წარმოშობილ და დღემდე ხალხში შენარჩუნებულ ზეპირსიტყვაობის შეგროვებას. ახალი ფოლკლორი კი ჯერჯერობით მხოლოდ ჩანასახშია. თხუთმეტი წელიწადია, რაც ჩვენში პროლეტარიატის დიქტატურაა. ეს დრო თითქოს ანგარიშში მისაღებიც არ არის ზეპირსიტყვაობის განვითარებისათვის. ფოლკლორის ისტორია ხომ ათეული საუკუნეებით განიზომება. მაგრამ საბჭოთა დროის სრულიად ნორჩი ზეპირსიტყვაობა უკვე იმდენად შესამჩნევი გახდა, რომ მისი შეგროვება და შესწავლა უთუოდ დიად საგულისხმო მასალას იძლევა ცნის, ყოფა-

ცხოვრების და ისტორიის თვალსაზრისით. ეს ზეპირსიტყვაობა ჩვენ თვალწინ ისახება, ჩვენ თვალწინ ისხამს ხორცსა და სისხლს. მისი სწრაფი ზრდა უთუოდ იმ დიდი სოციალური ძვრების ანარეკლია, რომელიც თან მოიტანა პროლეტარულმა რევოლუციამ. ლენინისა და სტალინის ეპოქამ გასტეხა ყამირი, მან გამოიყვანა შემოქმედების ყველა დარგში ფართო სარბიელზე საუკუნეებით ხელოვნურად გზადახშული მშრომელი მასები. რა გასაკვირია, რომ საბჭოთა ფოლკლორის შემომქმედნი ჩვენი დროის ადამიანებია, რომ მათ ნათქვამს ჯერ კიდევ ახლავს ავტორის სახელი. ქიზიყელი გლეხი ისაკო მირიანაშვილი, ჯავახელი ვლადიმერ ბერუაშვილი, ხევისური თათარა ჭინჭარაული, კახელი მ. ქურხულიშვილი, თბილისელი ეთიმ გურჯი და ბეჩარა, საჩხერელი იაკოფ ნასარიძე და სხვანი და სხვანი, რომელნიც შეჰხარიათ „საუნჯეს“ ფურცლებიდან ჩვენს მშვენიერს, ახალს ქვეყანას, აი, ხალხის წიაღიდან გამოსული უსა-

ხელო, მაგრამ დიდი ნიჭის ადამიანები. აი, საბჭოთა საქართველოს ფოლკლორის ფუძემდებელი. რა დანაშაულია მათი ვინაობის აღნიშვნა, რა შერყვნაა ხალხური წემოქმედების სიწმინდისა, თუ ჩვენ ამ უპრეტენზიო, ნიჭიერ ხალხურ პოეტების სახელს დავიცავთ მომავალი თაობისა და მკვლევარისათვის?! განა ცუდი იქნებოდა, რომ ჩვენ ვიცოდეთ „აბესალომ და ეთერის“ შემთხვევის ვინაობა? დრომ წაშალა მისი სახელი. ხალხმა კი ეს თვალმარგალიტი ზეპირსიტყვაობისა, ისე როგორც მრავალი სხვა მისი მსგავსი, შეინარჩუნა, თაობიდან თაობას გადასცა, დახვეწა, გააღამაზა, შიგ კოლექტიურად ჩააქსოვა თავისი ნიჭი და ჩვენამდე მოიტანა.

ვნახოთ, რამდენად მაღალი მხატვრული ღირსებისაა ახალი დროის ხალხური პოეზიის ზოგიერთი ნიმუში. აი, ნაწილი ფშავში ჩაწერილი ლექსისა ლენინის გარდაცვალებაზე:

*რუსეთით ცნობა მოსულა—
ლენინი გარდაცვალაო.
იქნებ მოტყუვდა რადიო,
სიტყვა ვერ მოიტანაო?

სწორი პასუხი მოვიდა—ლენინი გარდიცვალაო!
მალლა მთაშია ხეებმა ტოტები დაიხარაო,
ფრინველთ შასწყვიტეს გალობა, იმთაც იგრძნეს განაო?
ნეტა რა დედამ გაგზარდა, რა პირმა გითხრა ნანაო,
ი დასაქცევმა სიკვდილმა რაღა შენ წაგიყვანაო“.

აი კლასთა ბრძოლისა და სოფლის ახალი
ყოფის სურათიც:

„გრიგოლის ქებას გიამბობ
გოგოლაურის შვილსაო:
გუდამაყარში მოსულა,
აღმასკომშია ზისაო.
სულ გაულადამ ხარ-ძროხა
ბობოლა კულაკისაო,
ჭედილეები დაყიდა,
ათი-თორმეტი წდისაო,
მღვდელს რაღა უყო, აკერა,
ამ პეტრიაოშვილსაო:
წართო იორღა ცხენი,
ახლა ფეხითა დისაო.
რა უყოს ეხლა პურებსა,
რაით წაიღოს ისაო?
თუ ფეხით წააღებინე—
წესი არ არის მღვდლისაო.

დედა გეტირა, კულაკო.

ახლა ხომ შეგხვდა ჭკვისაო?!

ამა ლექსისა მამოქომი

ცეცხლის პირასა ზისაო.

ეგრე გადმოყრის ლექსებსა,

როგორც წისქვილი ფქვილსაო.

ეს ლექსი გამოუთქვია,

ხატიპარიაშვილსაო“.

დამახასიათებელია, ძველი სახალხო პოეტი, ძველი ბოჭემური თბილისის ქუჩის შვილი, ეთიმ გურჯიცი, რომელიც ახალი გრძნობით ალაპარაკდა:

„...კოლექტივში მიმაქვს ლექსი ძღვენია,
მეც თქვენთან ვარ ლექსების დამკვრელია,
წინ რომ გვიძღვის სტალინი და ბერია,
გაიხარება მათი გამჩენელია.

მეც ხომა ვარ კოლექტივის წევრია,
კოლექტივზე ბევრი დამიწერია.

ოქტომბერმა მოსპო ყველა მტერია,

დასცა გულში ლაზვარი და გენია,

მოხვდათ ისე, ვერ აიღეს წელია,

მე სახალხო პოეტი ვარ, ძველია,

და გიმღერით ეთიმ გურჯიცი თქვენია“.

აი, ლარობი, ქვრივი ხევსურის სიხარული, რომელიც კოლექტივმა წელში გამართა, რო-

მელშაც ბელელი პურით აავსო, ახლა ეს ძველი
ყოფის სიღუბჭირით ილაჯგაწყვეტილი გლები
ბედს შეჭხარის, ცოლის მოყვანასაც ფიქრობს,
თავიდან იწყებს (კხოვრებას:

სონდისველამ¹⁾ შეადგინა
კოლექტივი არტელია,
მენაც შევედი ღარ ბი,
ცოცხალ მკვდრებში სათვლელია.
კოლექტივიცა ყოფილა,
საწყლის კაცის საფერია:
ბელელი პურით ავავსე,
ქერი მერგო რამდენია;
ჩალის ზვინები ავაგე,
ბზით ავავსე საბზელია.
ფილიპე ბუ²⁾უნაურო,²⁾
მადლი ჰქენ და სახელია,
ერთი პერანგი მაჩუქე,
თეთრი, ტანზე ს.ცმელია.
არავ ანა მყავ მკერავი,
სახლში ხინკლის ჩამყრელია,
დედაკაცი მომიყვანეთ,
ქერივი, ჩემი საფერია“.

1) სოფლის სახელია.

2) კოლმეურნეობის თავმჯდომარე.

ეს კიდევ ცოტაა. მდიდარი და მრავალ
ფეროვანია ახალი ფოლკლორი თემატიკით.
ლენინისა და სტალინის სახელს უმღერის
დღეს მთელი ჩვენი ბეჭდვითი ლიტერატურა,
მთელი ხალხი, კაცი და ქალი, მოხუცი და
ახალგაზრდა. აი „პატარუნა“ ფშავლის ამა-
ღელვებელი სიტყვები:

„მომკვდარა ჩვენი ლენინი,
ალარა გვყავის მცველია,
დამგლოვიარდენ მშრომელნი,
გუფს დაიკრიფეს ხელია.
ლენინის ადგილას არის
ებლა სტალინი ჩვენია,
შეხარის ქარხნის მუშები...
შენი ჭირიმე, შენია!

შორი-შორ ერიდებიან:

„არ მივაკაროთ მტვერია“.
ხელში ფანქარი უჭირავს,
მოუღერებავ ყელია...
ალარცად არის ძველი დრო,
გზირი, ხატი და ღვდელია.
ვაჟის გვარისა არის,
ემაგ ლექსისა მთქმელია,
ბაღლია პატარუნაი,
არც ეწამება წვერია.
ლექსს იწყვის ჩვენსა მამაზე,
კალამი დაუჭერია“.

მაგრამ განა მარტო თავის წარსულ ჭირ-
ვარამის დამარცხებას და ბედნიერი დღის სი-
ხარულს შეტრფის ხალხის გული? არა, მას
ფრთას ასხამს და აცისკროვნებს ჩვენი კულ-
ტურის ზრდა, ის მოწიწებით და უსაზღვრო
სიყვარულით იხსენიებს კაცობრიობის ყველა
გოლიათს. ამ მხრივ მეტად დამახასიათებე-
ლია ის რეზონანსი ხალხში, რომელიც მოგვცა
საქართველოს კომუნისტური პარტიის (ბ) ცენ-
ტრალური კომიტეტის ცნობილმა დადგენი-
ლებამ შოთა რუსთაველის 750 წლის იუბილეს
აღნიშვნის შესახებ.

გლები პროექტი ისაკო მირიანაშვილი
მშვენიერი ლექსით გამოეხმაურა პარტიის და-
ძახილს. ის ასეთი სიტყვებით მიმართავს რუს-
თაველს:

„შენა ხარ ქვეყნის დიდება,
მოღუქსეთ მამამთავარი,
შენსა ხელთუქმნელ სტრიქონებს
აყრია ოქროს ჯავარი.

დაგიტოვნია უკვდავი
ნაშრომი, ნამუშავარი.

მაგ შენს მკლავსა და კალამსა,
კლდე ვერ ედაროს მაგარი...
შოთავ, შენა ხარ ამ ქვეყნად

უკვდავად მოვლინებულნი,
ცისკარად გადაქცეული,
დაუვიწყარი ქებული,
ხალხისა სადიდებელი,
პატივით მოხსენებული.
საქვეყნოდ ხელში გადადის
გოგმანით შენი კრებული.
შოთავ, ხორცს ისხამს ახლათა
ეგ შენი გადმოცემული,
თანასწორდება უფლებით
თინათინ პატივცემული,
ისპობა ძველი წესები,
გაცვეთილი და გვემული.
ხოთავ, შექმნილხარ ქვეყნისთვის
გულისა მეგობარადა,
შენი უკვდავი სიტყვები
თან დაგვდევს მთად და ბარადა,
ხან ეშხის ზღვაში გადგვისვრის,
გულზე ცეცხლმომდებარადა,
კვლავ შენი სიტყვა ზეიმობს
სიტურფის საქებარადა“.

ამგვარი მხატვრული ოსტატობით შემკო-
ბილი შოთა რუსთაველი ძნელდა თუ შე-
გვხვდება უკვე აღიარებულ, სახელგანთქმულ
პოეტების ლექსებშიც კი.

ასე მღერის დღეს ბედნიერი ქვეყნის ბედ-
ნიერი ხალხი, ასე ისახება და იკვლევს გზას
ახალი საქართველოს ფოლკლორი.

სწორედ ამიტომ დავუთმეთ ჩვენ „საუნჯეს“
სამს ტოიში საპატიო ადგილი ახალ ხალხურ
შემოქმედებას და მის გვერდით მოვათავსეთ
ძველი, მაგრამ ხალხში დღეს კიდევ ცოცხალი,
ხალხური პოეზიის ნიმუშები.

დარწმუნებული უნდა ვიყოთ, მწერალთა
მუშეუმი ღირსეულად დაამუშავებს დიდძალ
ფოლკლორულ მასალას, რომელიც დღეს მას
მოეპოვება და უფრო ღირსეულად გამოხატვს
მას. ჩვენ კი გაზივთ „კოლექტივიზაციის“ მიერ
შეგროვებული ნიმუშების გამოცემას, დაპირე-
ბისამებრ, სამტომეულთ ვამთავრებთ და ვა-
მთავრებთ ისევ ნიჭიერი გლეხი პოეტის
ისაკო მირიანაშვილის სიტყვებით:

„ჩვენო ძვირფასო „საუნჯევ“,
ნაკრეფო ფოთოლივითა,
ხეტილობდი მთა-ველში,
უმწეო ობოლივითა.
ვნლა ხომ ჩაგსვეს წიგნებში,
შეგასწმენ ოქროს ღილებსა,
რომ ასრე ნაწვავ-ნადაგი,
გადაგცენ შვილისშვილებსა“...

აკ. ჭყონია.

ს ი მ ლ ე რ ა

ლენინსა და სტალინზე¹

შუალამისას ავდგები
და სულ გავიფრთხობ ძილსა.
ხელში ავიღებ ჩონგურსა
გათლილსა, ვერხვის ხისას.
ერთი მეძროხე ბიჭი ვარ,
ვიცი ბილიკი ტყისა.
არ დამაძინებს ოხერი,
ლამიათ ღმუილი მგლისა.
დავჯდები მთვარის შუქზედა
ხელში ავიღებ წიგნსა,
ძმებო, შაირი უნდა ვთქვა
ამ ოციოდე წლისა.

ათას ცხრაას თოთხმეტ წელსა
ცოდო-ბრალთა ღვთისა.
ძვრა იყო დედამიწისა,
ჭექა-ქუხილი ცისა.
სისხლმა შეღება მინდვრები
და უბეები მთისა.
ზოგი დახოცეს თათრებში,
ზოგი ვარშავის ძირსა.
დაჭრილი — გდია ვაჟკაცი,
მტერს უკრიჭინებს კბილსა.
მაგრამ არ აცლის ოხერი
პატრონა თითბერისა,
მოხვდება, გადმოვარდება,
როგორც ნატეხი კლდისა.
ალარც ცრემლები მშობლისა,
ალარც ანდერძი ღვთისა,
დაჯდება შავი ყორანი
მარტო იტირებს ისა.
საბრძოლველად დარაზმულა
ჯარები ლენინისა.
მშრომელთა მამა ლენინმა
პირი გასინჯა ხმლისა.

თავადებს შემოუთვალა,
რისხვა იყავით ყმისა,
თქვენ გწამდათ მამა-უფალი
წირვა და ლოცვა ღვდლისა?
თქვენმა მზემ, წითელ პარასკევს
ხორცს არ ადგამდით კბილსა!
აღდგომა იყო მდიდრისა,
დიდმარხვა გლეხებისა.
რალა ქნან, რალა იყიდონ,
თქვენ დაუცალეთ ქისა.
შავი ღლით მონაგარები
ძალით წაართვით ისა.
ბრძანება გამოსულიყო,
ბრძანება ლენინისა:
მოსპეთ თავადი, მდიდარი,
ლუკმა გახადეთ ხმლისა.
მაგრამ არც მდიდრებს ეძინათ,
ჯარი გამოჩნდა მტრისა,
ყველა კუთხიდან დაიძრა,
როგორც ტალღები ზღვისა.
ლენინს როგორ დაამხობენ,
დახვედრა იცის მტრისა,

გვერდით დაუდგა სტალინი,
როგორც არწივი მთისა,
დიდხანს უვლია ციმბირში
გადაჭრა იცის გზისა.
საცა მიადგა ბურჟუებს—
ბურჟუას ცრემლი სდისა.
საცა შემოხვდა ლარიბებს
შუქი ჩამდგარა მზისა.
ქარხნები მუშებისაა,
მიწები გლეხებისა.
ესროლეს, შეკრეს მთაბარი
დიდი საბჭოთა მხრისა.
საზღვარზე ჯარი ჩამწკრივდა
წითელი დროშებისა,
ჩაუვლის ვოროშილოვი,
ლურჯა ულაყზე ზისა.
თუ ბიჭი არი გამოჩნდეს
სადმე ლაშქარი მტრისა.
მარტო ვარ, ჩონგურს დავცახი
ძილი დავაფროთხე ტყისა,
ლენინს ხსენება, ბიჭებო,
სიცოცხლე სტალინისა!

მებატონე თავაღები²

უწინ თავაღებს სჭერიათ
კახეთის მთა და ბარია,
გლეხები ისე უხოცავ,
როგორც ნადირსა ცხვარია,
კაცებ უღელში უბამის,
ბატონი კევრზე მდგარია.
გლები უღელსა ვერ სწევდა,
განა მანძილი ხარია?
კევრით გადმოხტა ბატონი
ადინა სისხლის ღვარია.

მღვდელი და გლეხი³

მღვდელი. უწინ კარგადა ვიყავით,
კარგად ცხოვრობდა გლეხია,
ის უწინდელი ტყავ-ჩოხა
სუყველას ჩამოგვეხია.

გლეხი. შენ ის გადარდებს, მამაო,
ქაღები შემოგელია,
გვჭამდი და გვგლეჯდი გლეხებსა
შენ იყავ ჩვენი მტერია,
ჩვენი ნაშრომი ამაგი
ახლა ხო შემოგელია.
აქ ნამყოფთ საიქიოსა
არ წავალთ შაუცდელია.

ვიდახით ყოველ კუთხეზე
აღარ გვინდარის მღვდელია,
ვინცა მოკვდება, დაემარხავ,
მღვდელი აღარა გვჭირია,
მღვდელი და დიაკვანია
ხალხისა არი მტერია,
ზურგზე უკიდავ ხურჯინი
შიგ უძე ქადა-ყველია,
ორივე ჩვენი მტერია,
ღვინო-არაყის მსმელია.

ფშავლში ვაჟკაცი კვდებოდა⁴

ფშავლში ვაჟკაცი კვდებოდა;
ცა სჭექდა, მიწა გრგვინავდა,
ვარსკვლავი ჩამოდიოდა,
მთვარე უკულმა დგებოდა.
მისი დედაი ბეჩავი,
შავებით იმოსებოდა.
მისსა ცოლსა კი საბრალოს
თვალეებზე ცრემლი სდიოდა.
მისი ლურჯაი ტიალი,
ფეხის ჩლიქებზე დგებოდა,
ცა სჭექდა, მიწა გრგვინავდა,
სული გვიანა ხდებოდა.

მოდით, მოგროვდით ქალეგო⁵

მოდით, მოგროვდით ქალეგო,
ჩვენი ტერტერა მომკვდარა.
არეულობა შეიქმნა,
რევოლუცია მომხდარა!
ეს რომ გაიგო კნიაზმა,¹⁾
ოძისისაკენ გამფრთხალა,
გაიგეს კომუნისტებმა,
თოფ-იარაღში ჩამსხდარა.
წავიდენ ოძისისაკენ,—
შალიკოს²⁾ კართან დამსხდარან.

1) ერისთავი.

2) შალიკო ერისთავის ძმა, რომელმაც თავი შეაფარა ოძისში.

—კნიაზო, გარეთ გამოდი,
შენი სამთელი ჩამქრალა!
აბგარა¹⁾ რეზოს²⁾ უძახის:
—ხვალ წახვალ ბეგარაზედა!..
კნიაზის მოკვლისათვისა
იხარეთ ქვეყანაზედა.

1) კომუნისტის სახელი.

2) მოკლული ერისთავის შვილი.

ხომ არ მომკვდარა მურმანა?⁶

ჩვენი საზღვრები კი ვიცი—
მეჩხეთურა და ღუმალა; ¹⁾

ასე ამბობდა ხუცესი:

ხომ არ მომკვდარა მურმანა?

ის ხომ არ იცის ხუცესმა,
რომელი ვკვდებით უმალა!

გავიდა ერთი წელი და
ხუცესმა სული გაყარა,
საცეცხლური და ოლარი,
ორივე ოხრათ დაყარა.

¹⁾ მეჩხეთურა და ღუმალა—მდინარისა და ადგილის სახელია იმერეთში.

ბატონყმობის გაყრა⁷

ლექსი ესე ბატონყმობის
ნათქვამია ნასრადისა.
ბატონყმობა გეიყარა,
ბედი ჩვენი რათ არ ღირსა!
ახლანდელი ყმაწვილები
შექმნილია კვირა დღისა.
საქმე დღეს ვინ მოგვაცლიდა,
მსახური ვართ ბატონისა.
დღისით უნდა გვემუშავა,
ღამე არ მოგვეგვირიდა ძილსა,
ჰქონდათ სუფრა გამართული
სამთელ კართოფილისა.

ლხინობდენ და ქეიფობდენ,
გაიხსნიდენ გულისპირსა.

დალევდენ და დაულევდენ,
მოყვებოდენ „ძილისპირსა“.

თავადმა და აზნოურმა

ერთად მისცეს პირი-პირსა:

ჩვენ ჩვენი ყმები გავგლიჯოთ,

უნდა ეყოს შვილიშვილსა,

თვარამ ჩვენი ბატონყმობა

აღარ არის დიდიხნისა.

აწი უნდა ვიმუშაოთ,

ღირსი ვიყავთ ამ ყოფისა...

ვერც ვახსენებთ ხვნას და თესვას,

ვერც გავიტანთ ცულის პირსა.

აპა რა ვქნათ, რა ვიფიქროთ,

ვინ დააჩენს ჩვენ ცოლშვილსა!

არა გვიქირს, თავადებო,

ნუ წავიხდენთ ჩვენ ჩვენ პირსა.

მამულის ლალა გვეყოფა,

ჯამაგირი ხემწიფისა.

რა იცინა ბატონებმა,

რომ ხარჯია ორი თვისა.

ბატონები ძიან გაწყრენ
პირველ გამოცხადებაზე.
ყმას და მამულს ვინ წაგვართმევს,
ხელს დავიდებთ ახლავ ხმალზე!
თავადი და აზნოური
ყველანი გავდგებით განზე.
ამისთანა ანგარიში
ადამს აქეთ არ მომხდარა.
ყოველ კუთხიდან გაისმის,
ბატონყმობა გაიყარა.
ეს რო ყმებმა გეიგონა,
მათმა გულმა გაიხარა,
შიშისაგან გამოსულმა,
ტანში მაშინ აიყარა,¹⁾
ბატონისა გადამკიდე
ქალი ვერვინ მოიყვანა,
ახლა გახშირდა ქორწილი,
ვილამ გთხოვა ერთი ფარა?
მოახლეები დათხოვდა,
გლები კაცის სამართალსა

1) გაიხარდა.

თავზე დიდი ქვა ეფარა.
პირველმა გამოცხადებამ
ბატონ-ყმანი აამყრალა.
ბატონი ყმას არ ზოგავდა,
თუ რამ ქონდა — შეთალა.

უღიარსი კომკავშირელი⁸

ჩასწერეს კომკავშირშია,
იღებს უღმერთოს წიგნაკსა,
კავშირით კიცხვა ეკუთვხის
ნამტყვენსა მთავრობისასა.
მთავრობას პირად უღგება,
იღებს პარტიის ნიშანსა;
პარტიის ნიშან უღგება
მლოცავსა ხატებისასა?
მხარდამხარ დადგნენ ქალები
კოხტად იწერდნენ პირჯვარსა,
სამჯერ დაეცნენ ჩოქზედა,
სამჯერ მოკმიჭეს მიწასა,

გენახავ, გაჰკვირდებოდით,
შავათ ქაღების ზიდვასა,
მართა ყურს უგდებს მძიმელა,
ქებასა დასტურისასა,
საკლავი დააკვლევინა,
სისხლით ღებავდა მიწასა,
ტკბილად ისმენდნენ ქალები,
ხუცობას ხევისბრისასა.
მოლექსეს მოიკითხავდეთ,
მცხოვრებსა ზენამხრისასა
ხინჩლაშვილი ვარ დავითო,
სახელს არ ვირქმევ სხვისასა.

○

SK III 8
1

ფსავლეების გალაშქრება მითხოზე⁹

მითხოს ნუ მისდით ფშავლებო,
განა ქალაქის კარია?
არ არის ოქრომჭედელი,
არც იწურება რვალია.
გაიგო ლაშარის ჯვარმა,
წელს შემოირტყა ხმალია;
შაკაზმა ნისლის ფერაი
ცხენი ჰყავს ნიავექარია,
ოქროს უნაგირ დაადგა,
ყელზე ჩაუდგა ზარია,
უბრძანა თავის საყმოსა,
მთად შემოავლო ძვალია.

უჯერეთ ფშავლის შვილებმა,
ყველამ გალესა ხმალია,
შაგროვდეს ამუგაზედა,
მთლად შაჟბერტყეს ნამია.
ქვახიდის ჭალას ჩაგროვდნენ,
არ დასწვდა წვიმის ცვარია,
შაუდგეს ფარსნის ჭალასა,
დალიეს ფარცხნის წყალია.
გადვიდეს ტერელოშია,
მაჰგლიჯეს ციხის კარია,
გამოაბრუნეს ცხვარ-ძროხა,
გაჰყვება ქისტის ჯარია.
ნუ დაიკვებებთ ფშავლებო,
გიჭრის ლაშარის ჯვარია,
მარცხნივა უდგა კოპალა,
მარჯვნივ ლაშარის ჯვარია,
დედაკაცი რამ მობრძანდა,
სთქვეს, თამარ დედოფალია,
ზღვასა უქნია ლეჩაქი,
არ გადმოვიდეს ცვარია,
ლეღეს გორს დამიკიდებდით,
ჩემი პატარა ზარია,

ზარ დაჰკრეს, ფშავში გავარდის,
პირ დაიწერონ ჯვარია.
სუ იყვნენ დაქუჩებულნი,
ჩემი პირქუში ყმანია,
ე მაგის მალექსებელი
თუშეთს ვარ თუშის ქალია,
ფშავლებო, გამომიგზავნეთ
კომლზე შიშაქი ცხვარია,
არც მე მოგაკლებთ ქებასა,
არ დამეხოცნენ ძმანია,
ნუ დაივიწყებთ, ფშავლებო,
თუ ვინ აქ დაგრჩათ მკვდარია,
მაშინის მაიგონებდეთ,
რო გედგეთ ლუდის ცვარია.

ივანე კაკიაშვილი¹⁰

ივანე კაკიაშვილი,
ივანე იყო ხნიანი;
საჯდომი ქურანი ჰყავდა,
ქურანიც იყო ხნიანი.

საითაც რომ გაუქროლა,
ასტეხა ქარი, ნიაფი.

—ივანევ, გელოდებოდი,
ლურჯა მომგვარე მხრიანი.

—მე შენი დარდი არა მაქვს,
კობალჩოში კამეჩობის
ჩამივარდა იმათ ჯავრი!
ასე წუმწუმად გახადა,

თავის საყვარელი ხმალი.

—შენც ხომ იცი, ჩემო ლურჯავ,
როგორა სჭრის ჩემი ხმალი,
ისე ჩამიყვა კობალჩოს,
არ დაახამხამო თვალი.

გადაახტა თავის ლურჯას,
ლურჯამ წაიღო სრიალი;
კობალჩოში რომ ჩავიდა,
გათენების ხანი არი.

კამეჩებს წამოუარა,
ჟინჯლიანი დილა არი.

ყველა ივანეს დაედო
სარქალის და მწყემსის ჯარი.
ივანემ შემოუტია:

—ჰერი, დამიგდევით განი!

ბევრი კი ვერ გაიმეტა,
ხუთ ვაჟკაცს დააჭრა თავი.

დაიხედა თავის ფეხთით,
მიდიოდა სისხლის ღვარი;

კამეჩობა გამორეკა,
შავი მელანივით არი.

ოზანაში რომ მოვიდა,
შიმშილობის ხანი არი,
ყველა იმან დააოხა
ქალწული და პატარძალი.
ყველა ღმერთს ეხვეწებოდა:
—ღმერთო, შეარჩინე ჯანი!
—ივანევ, გელოდებოდი,
ლურჯა გამიხდა ხნიანი,
ერთი ქურანი მომგვარე
შენ ლურჯასავით ფრთიანი!
ჯიბეში ფული ჩაგიწყო,
როგორც საბძელში ბზე არი.
ივანემ ტაში შემოკრა:
ეგ, ბიჭობა ჩემი არი!
გადაახტა თავის ლურჯას,
ლურჯამ წაიღო სრიალი.
საცხენოში რომ ჩავიდა,
შუაღამეც კი არ არი.
ივანემ გაჰკრა ქამანდი,
თოკმა წაიღო წკრიალი,
ხუთნივე ერთად გააბა,
ხუთნივე ხუთ-ხუთ წლიანი,
ადგილიდანაც ვერ დასძრეს,

ხუთმა დაიწყო ხრიალი.
ნაცვლის წისქვილთან მოვიდა,
მარიამობის თვე არი.
სოფლები იძახიან,
—ცხენოსანი ვისი არი?
—თქვენ რა გინდათ, სულელებო,
წუხელ ივანემ მორეკა,
ის ასეთი ბიჭი არი.

ბერდია და ხირჩლა¹¹

ბლოელ ბერდია, ხირჩლაი
სანეს შაყრილან სმაზედა.
სიტყვა რამ ჩამოღვარდნია
წინასა მტერობაზედა.

ბერდიამ უთხრა ხირჩლასა:
—ვერცა შემოგხვდი გზაზედა,
ჩემი მოკლეა ფრანგული,
ვერ ვათამაშე შენზედა!

—ეხლა ლუდი ვსვათ, ბერდიავ,
სანესა ვსხედვართ სკამზედა,
მაგისა მაშინ ვიამბათ,—
რა შავიყარნეთ გზაზედა,

სხვას არვის უთამაშებავ
ფრანგულ ხირჩლაის ტანზედა!
დაარიგენით, ვაჟებო,
ნუ გახყრით მტერობაზედა.
სხვაც ბევრი გაგირიგებავ
სანეს ნასხდომთა სკამზედა.

სიბერეს ნუ დაიჩივლებ,
არღნით გამოსვლას ბანზედა,
სიახლე მაიგონიდი,
აბჯარ რო გესხა ტანზედა.

დაბერებულხარ, ბიძაო,
ნელნელა ჩამოღბიჯაო,
მა შენებს იარაღებსა
ისევ კარგადა ვზიდაო.

○

ხევსურთ ლაშქარი მოვიდა¹²

ხევსურთ ლაშქარი მოვიდა,
ადგილსა დადგა კლდიანსა.
გორაულთაზე ჩამოდის,
ხარხოს გასწირავს მკედრიანსა.
კაცი გამოვა სანეს წვერს,
გამაივლიდა კლდიანსა.
ეფიქრებოდა ზურაბსა:
ეგ რაით მიზამს ზიანსა?
ნეტარ ქრთამს ვერ მივცემდია
მისურაულსა ხმლიანსა?
პარტიამ არ დაიჯერა,
შვილდსა დაზიდნა რქიანსა.

გაიგა ქალუნდაური,
ცხენსა გადაჯდა მხრიანსა,
ბეგენგორს ჩამეეწევის,
ჩამააწითლებს ქვიშათა.
ამანდით ამაბრუნდების,
სამანს ჩაჰყუდებს ქვისასა:
ვინც იმას გადმოსცილდების,
ცოდვას მოხკიდებს ხმლისასა.
ბეგენგორ ქალუნდაური
ყვარნის გრილუებს ხყვებისა,
შაუგმობს ქალუნდაური,
ცუდებით შეეცდებისა.

— . —

კურდღელო, ნუ ზძოვ ყანასა.
ობლისაია, ბრალია.
თორე თოფს დაგკრავს ობოლი,
ჩემი ნულარა ბრალია.

ჯამალხანი¹³

ხევსურეთ ამბავ მოვიდა:
ამაღლდა ჯამალხანო,
აღმისკე გამოიწია,
გაწირა ხოროშანო,
ქალაქ დალაღა ელჩები, —
ნეფე ერეკლევ, ძალიო!
—ან გამისწორე ქალაქი,
ან დამინებე თავიო.
ან ქალი მამე რუსუდან,
გაზდილი ლერწმის ტანიო!
ქალმა გაიგონ რუსუდან,
გაჯავრდა დედუფალიო:

—ან მიპატრონეთ, მამულნო,
ან ქალ შამაბით ხმალიო,
ან ხევსურები მამისხით—
უნჯ მამის ჩემის ყმანიო!
დათუნამ ბატონიშვილმა
გადიცვა სამარჯანიო,
შახკაზმა თავის ფეხთეთრი,
ზედ შაჯდა ფალავანიო,
ალგეთის ბოლოს ლაშქარსა
გაუნახევრა ჯარიო.
შამინდევ ხვთის ბრძანებაო,
დადგა, ჩაიგა ხმალიო,
თორმეტ მამიკლავ ერ დღესა,
მიქნავ დიალა ძალიო.
ერთმა ჯეელმა მტრიდანა
თოფს დააყრივნა ხმანიო.
ცხენზეით ჩამაიტანა
დათუნა ალვისტანიო.
თმაგლეჯით ჩამაავლიეს
ბოსლამიანთა ქალიო.
სა მყავა ჩემი დათუნა,
მთელი მყავა, თუ მკვდარიო?

-- კარავში გიწევს დათუნა,
ბეჭში სჭირს ნატყვივარიო.
იგვლიეთ გლებთ-აზნაურთა,
დათუნა ჩემი ჭმარიო.

ხევსურეთი რა ამბავია¹⁴

ხევსურეთ რა ამბავია,
რა წყრომა იდგა ხვთისაო:
ნაჩალიქ-მოურავები,
უშიშრად შამოდისაო!
ჯერ ციმბირს გაგამწესებენ,
მემრე მოქთხოვენ შვილსაო.
აღა ქართულის მათქვამი
ბებერი ბანზე ზისაო.
გათავდა მეშვიდე წელი
შუქ არ მინახავს მზისაო.
პირიმც უჩინავ აბასა,
აბას ჩალხურიშვილსაო,

ამ ხირჩლას ბაბურაულსა,
მაგ წინა ჟამის გმირსაო.
ხირჩლავი ბაბურაული
ლაშქარს უძღვების მზირსაო.
ხირჩლამც მქნე ბაბურაული,
მიტხოს ტარგამის ჩამკრელი.
ნადირა ხოშურაული,
ბევრი სახელის მაქნელი.
მარტია ხისურაული
ბევრად ვაჟის დამცდელი.

მოვიდა ძალლი მუცალი¹⁵

გვიშველე, ჩვენო ლევანო,
გექნებით უნჯნი ყმანიო,
მოვიდა ძალლი მუცალი,
ბეგრად მოგვთხოვა ქალიო.
ორყანას ჩამოგროვილ ჯარს,—
არ სწვდება წვიმის ცვარიო.
გაუშვით ანდარეზაი,
ვეფხვია მეომარიო!
ღვთისა და ღვთისმშობლითაო
გავიდა გირავის წყალსა,
ყმა ლურჯის პერანგითაო.
ჯარს სამჯერ შამაუარა—

სახლთ-ხუცის ლურჯაითაო.
მუცალ კარავში აკაფა
ნაკუდაურის ხმლითაო,
თანა ჰყავ ფშავლიშვილები,
წკეპა ამოდის ხმლისაო,
ასე აკაფეს მუცალი,
ყორნებს აჰქონდა ბწკლითაო.
გაიქცა მუცალის ჯარი,
ქალურად მიტირისაო.
მუცალის ცოლი ჰკითხავდა:
—მუცალმა რაღა ქნისაო?
—მუცალმა ველარა იქნის!
ტირილი დაიწყისაო.
—აკაფა ანდარეზამა
ყორნებს აჰქონდა ბწკლითაო.
გასტაცა ოქრო ტაბაკი,
სიცილით გაიქცისაო.
—გირჩევ, ნუ წახვალ, ვეუბენ,
მე ქალმ ვაჯობე ჰკვითაო.

თათარა ჯალაბაურის შვილი¹⁵⁰

თათარა ჯალაბაურის—
შვილს ყამარაძე ჰქვიანო.
ქავს გარეთ ციხე ააგო,
კუთხს ირმის რქანი ჰკრიანო.
აჰკიდებია ფშავლებსა,
ჰკვა მაგას არა ჰქვიანო!
მისცვივდეს ფშავლიშვილები,
ცხოვრებას აუშლიანო.
იმის ქავსა და ციხესა
სიმურში გადაჰყრიანო.

მღეგანი¹⁶

საწყალსა წოვას თოშებსა,
საწყინოთ ეტყვის მხარით.
საგათენებლოთ დაეცა
მთის გადამმელი ჯარით.
ასე დაკაფეს ხირჩლაი,
როგორც საქადე მხალიო.
ჩქარ წადი, მახრობელო,
ხოლოვ, მოლეწე ნალიო!
შაგვიტყობინე გივარგის,
წაასხეს ჩვენი ცხვარიო!
გივარგი ლყურჯას მოახტა,
გაჰქანდა, როგორც წყალიო,

„გაიწი ლურჯავ, ტიალო,
გაიგდებინე ნალიო,
დამწიე ქურდთა ყაჩაღთა,
სად მიყავთ ჩემი ცხვარიო,
იმატე ტყვია-წამალო,
მხრებში მოიეც ძალიო,
ეხლა გაძღების სისხლითა
ეს ჩემი გორდა ხმალიო“!
საგათენებლოთ მაჰკრიფა
ცამ, რომ გაიღო კარიო,
ტარმონის ყელში ამოჩნდა
გიგაის ვაცის რქანიო.

„ვაცავ, ოხერო, სად მიხოლ,
საით მიგიდის ცხვარიო?“

„ვაჰმე, გივარგივ, დავკარგე,
ველარ გავიგე გზანიო!

ვესროლო ისრივ ვაცასა,
ვაბორიელო ცხვარიო!“

ესროლა ისრივ შიგ მოხვდა,
დასწყიტა ორივ რქანიო.

ცხენ და ცხენ შედის გიგაი,
ტრიალებს როგორც ტარიო.

შვიდნი ცხენს გაათშენეტინა,
გასწყვიტა ყაჩაღთ ჯარიო.
ამა ლექსისა მათქომი
აღვანში თუშის ქალია,
არც მე ვარ გამოკლებული
მეც იქ მამიკლეს ქმარია,
სალექსოთ გამომიგზავნეთ
მისი ფრანგული ხმალია,
თუ ფრანგულს ვერ გაიმეტებთ,
შვიდი შიშაქი ცხვარია.

სოლომონ ბაკმიანი¹⁷

დიდება და შადლი ღმერთსა,
ღიახ ბრძანებაა ღმერთისა.
ბრძენი ნადირობ წავიდა,
ზღვის კუნჭულში ჩამოხდესა,
ზღვის პირზედ დასდგა კარვები,
ზღვას დაჰყვეს და დაფონესა,
იქმნა ღმერთისაგან ბრძანება,
სამი თევზი მოხელესა.
წვრილათ დასკრეს და დაკაფეს,
სამივ ქვაბში ჩაჰყარესა,
ძირით შეუნთეს ცეცხლია,
ზედ ქვაბები შემოდგესა,

ქვაბებს ხარშვა გაუთავდა,
გადმოიღეს, ქვეშ დადგესა,
ბედნიერი სოლომონი
სიტყვას მოჰყვა განსაცდელსა:
ვინც სამს წუთში მართალი სიტყვას,
მისი თევზი გაცოცხლდესა!
ჯერთ ვარ ხმელეთის ხელმწიფე,
მერე მეძახიან ბრძენსა,
სანთლის გუთანს გავაკეთებ,
შიგ შევაბამ უღელ დევსა,
ზღვაში ვხნავ და ზღვაში ვთესავ,
მშრალზე ვინადირებ თევზსა,
ყინულზე კალოს მოვლეწამ,
მორევში გადავყრი ბზესა,
ჭინჭველას გოდორს ავკიდებ,
კამბეჩებს დაუყრი ბზესა.
მაგრამ წუხელ ჩემს ლოგინჩი
უცხო კაცი მიახლესა.
თუ ეს სიტყვა მართალია,
ჩემი თევზი გამრთელდესა.
იქმნა ღვთისაგან ბრძანება:
ბარენ ის თევზ გაცოცხლდესა!

ამოვიდა, ზღვას შეცურდა,
ორი ისევ ქვაბში ძევსა.
რიგით მოყვენ სამართალსა,
რიგი ვეზირზედ მოდგესა.
ვეზირიც ამას იძახდა:
დიდება ჩვენს გამჩენელსა!
დღეჩი სამჯერ ამას ვიტყვი,
მოვკლავ სოლომონსა ბრძენსა,
საყორელიც მე დამრჩება,
საყმოსაც მოვაგლებ ხელსა,
ამოღებულს ხმაღს ჩავაგებ,
შევაფურობებ ეშკმაკებსა,
თუ ეს სიტყვა მართლათა ვსთქვი,
ჩემი თევზიც გამრთელდესა.
ვეზირის თევზიც გაცოცხლდა,
ერთი კიდენ ქვაბში ძევსა,
შიშითა და სირცხვილითა
დედოფალსაც ფერი ჰკრთება,
გულზედ უსმენ ვარდის წყალსა,
თვალებს ცრემლი გადმოსჩქეფსა;
მემართლებით, თავადებო,
თავის გაგდებინებასა,

თორმეტი წელიწადია
ვყარობ კუნწულელთ მეფესა,
ნეტავ როგორ დავრევ ხელსა.
სოლომონმა მეჯლისი ქნა,
დაპატიეებს თავადებსა,
კუნწულელიც მოიწვიეს,
ზემოთ თავში წამოსვესა,
ბედნიერი სოლომონი,
კიდენ მოჰყვა განსაცდელსა:
— მოგახსენებთ, თავადებო,
თავს კუნწულელს, მერე სხვებსა:
ერთი სპილენძის კოკა მაქვს,
მიბარია მომარნებსა,
ვინც იმას საყმით ამივსებს,
საყვარელი მას დარჩესა!
გაეხარდა კუნწულელსა,
სანატრელ დღეს დაესწრესა,
დაგზანა იასაული,
ბერ ახალი არ დადგესა.
შვიდი დღე და შვიდი ღამე
ანათობდეს კოკის ყელსა,
მერვე დღესა, რომ მოვიდენ,

კოკას ყელში დააკლდესა.
— კუნწულელო, შენც შიგ ჩაჯექ
საყვარელიც თან ჩაგყვესა.
საყვარელს თუ არ მაძლევთ,
ხელი მომკიდეთა ხელსა.
საყვარელი ხელს მოჰკიდეს,
კუნწულელი შიგ ჩასვესა,
საყვარელი დააგლიჯეს,
კუნწულელი შიგ დარჩესა.
გადააკრეს ზარფუშები,
დაკეტეს და დარაზესა,
მეხვამალდეს დაუძახეს,
შუა ზღვაჩი დააგდესა.
შვიდი წელიწადი გახდა
ქაჯეთობა ამოსწყდესა.
ყმაწვილსა ტკბილად ეძინა
ერთმანეთსაც სწამობდესა.
წმინდამ გიორგიმ დასწყევლოს
მობადე და მისი ბადე.
მობადემ ბადე გადადგა,
კოკის ყელსაც მოუხვდესა,
მოსწივეს და გამოთარეს,

მშრალს რიყეზედ გადაგდესა.
ერთმანეთს ეუბნებოდენ:
ჩვენი სარჩო აქა დევსა!
ვინც ჩვენს ბატონს გაუმეავენებს,
ჩვენი ცოდვა მაზე ძევსა.
გადახადეს ზარფუშები,
ქაჯით სავსე დაუხვდესა.
ზოგი სკრეს და ზოგი ჰკაფეს,
ზოგი წვრილად დაკაფესა,
ერთი წყალში გაუფრინდა,
წყლის ეშმაკი მით გაჩნდესა.
ერთი მინდვარს გაუვარდა,
მინდვრის ალი მით გაჩნდესა,
ერთი კლდეში გაუვარდა,
კლდის ეშმაკი მით გაჩნდესა.

ლუხუმი¹⁸

გაისტველხმელა ზაფხულმა
ბევრის თუშის ჭირადა.
ბოსელ ავიდა ლუხუმი
ნახევარ მაგის ჭირადა.
მტრის ვაჟთა მენადირეთა
შორით მოხკიდეს თვალიო.
ჩამოვლენ გათენებისად,
შაუკრეს ბოსლის კარიო.
— ვაი თქვენს ლუხუმს, ჯეელნო,
თოფსა არ მედვა ტალიო.
არც წელზე მება ხანჯალი,—
ფეხს ესხავ სისხლის ცვარიო...
გამაიყვანეს ლუხუმი,
წინ დაუყენეს ცხვარიო.
ავლინეს ფეხშიშველასა

თვეითრთვილიანი მთანიო.

ქვეთრის მთის გადასაესა
ლუხუმს უკვენ აქვ თვალიო:

„—ვაიმე, ჩემო თუშეთო,
დავბრუნავ აღარ ვარიო!“

ჩამოვლენ დიდოთ სოფელში,
მირგვლივ დახვიეს ჯარიო:

„ეს თუ არს ლუის ლუხუმი
დიდოთა ნიავ-ღვარიო“.

საფლავზე შამაახდინეს
რო ნაჯოგარი ხარიო.

—ლუხუმს ნუ მოხკლავთ—ატირდა
ომალოს ნატყვევ ქალიო,—

ლუხუმს ნუ მოხკლავთ, დიდონო,
ლუხუმის მოკვლა ბრალიო!

— მაშ, უნდა მოვკლათ ლუხუმი,—
მტერთ მოვასხლიტოთ ღვარიო!

—ქალო, ნუ სტირი, ბეჩაო,
ჩემ სიკვდილ ყამიც არ იყო,

კიდევ დარჩების თუშეთსა,—
მალლა შაიბას ხმალიო,—

ვაჟმა ჩაიდვას საგზალი,

დიდოებს გასჭრის თავიო!..
თუშეთ გაიგეს დედათა,
ტანზე ჩაიცივს შავიო.
გაიგეს თუშეთ ქალ რძალმა,
დაყარეს საყურცვარიო.
„ალარ მოგვივა ლუხუმი—
მალლა მყვირალი ხარიო“.
დაითვრეს თუშის შვილები,
ერთურთ ითრიეს ხელითა.
აუდგა მტერთ მეკობარი
მაუბარ არ ხყავ ენითა,
თავ მოვიბრუნე, მოვიდა
თუში მიქაი ფრენითა.
თავ გასჭრა მტერთა შვილებსა,
კალთან ამივსნა ხელითა.
ნეტავი, თუშო მიქაო,
შვილიმც გქნა მამისჩემისა.
დაგატყვევებდენ ჩვენთ მტერნი,
გიხსნიდი მამის ცხენითა.
მაგით თუ ვერ მოგიხსნიდი,—
ქალ ჩემის საყურცვარიო.

ქველი უაჩაღის ამბავი¹⁹

შამოხტა გორელაზედა
მთვარე თხუთმეტი დღისაო,
გულჯავრიანობს რადამი:
„ამბავ რამ არის ცდისაო!“
გომეწრის ჭალას ჩამოწვა
შავი ლურბელი ცისაო,
ხორხისკენ გადაიყარა,
ამბობენ ცრემლი სდისაო.
იტყვიან გომეწრის ჭალას
მოკლულ კოწიწა შვილსაო,
რამაო მოკლა, ბეჩაო,
ყაჩაღო, დიდის ხნისაო.

რა უყავ შენი ნაგანი,
ნაქონი აფიცრისაო?
ან შენ პატარა ვინტონკა,
ნაქონი გერმანისაო?
რად არ ესროდა ტიალი,
რატო მაღავედა პირსაო?
მამიდას ამბავს ვკითხამდი,
ხან არ დამცალდა ცდისაო.
თოფი მკრეს, ძირსაც დავეცი,
მტრისაკე ვიზამ პირსაო.

ამირანი²⁰

დღდა ეტყოდა ამირანს,
თან ცხელი ცრემლნი სდიოდენ:
— ა იქ ნუ ჩახვალ ამირან,
გუშინ რო ხეენი ხვიოდენ.
იქ ან დევთ ქონდენ ქორწილი,
ან კლდეთ ლოდები სცვიოდენ.
მეორე დილა გათენდა,
ადრე იყო და ციოდენ;
ამირან მაინც წავიდა,
გზაც ისე ჩაუდიოდენ.
ამირან დევთა ეწვია,
დევნი ღრეობდენ, ჰკიოდენ.

ამირანს ქადა მიაართვეს,
კაცის ძვალრბილი სცვიოდენ,
ზედაც ღვინო მიაყოლეს,
შიგ გველ ბაყაყნი წიოდენ.
ამირანს თავბრუ დაესხა,
ჭერქვეშ რო იყო მტრისასა.
სახე იკუმშა, თვალებით
ელვას აფრქვევდა ცისასა.
ღევთაც გაუგეს ამირანს,
ეძებდენ გზებსა ცდისასა,
ასტეხეს ყველამ ბაყბაყი,
ნგრევასა გავდა მთისასა.
— რა უნდა ღევთა ბუნაგში,
ნაშობს ადამის ძისასა?
წამოროხროხდენ ყველანი,
სავალს უღობენ გზისასა.
ამირანი აბობოქრდა,
დიდ ტალღას გავდა ზღვისასა,
ღევთა უშენდა ტყვიასებრ,
ლოდთა ნაყარსა კლდისასა,
მუსრი გაავლო წყეულთა,
ძალს ლოცულობდა ღვთისასა.

ტუჩას მოკვლა²⁰

ლექსი თქვი, გოგებაშვილო,
შენი გამოთქმის ჯერია,
ყველა იამბე მართალი
დროების შესაფერია.
კაის ვაჟისა საქები,
ცუდაის მოსათხრელია;
რომენ ხარ ბისოელაო,
სოფელს რო გაუწყერია.
გულ მიგდენია ცდაზედა
დედა ვაცხონე შენია!
ადგა, ჩაიდგა საგძალი,
გადაიარა წვერია,

იმას დასჯერდით, ვაჟებო,
რაც მამა-პაპას სჭერია.
ხევსურეთ არ სწორდებიან
თოხით ნათხარნი კლდენია.
კაცი მამულზე მოკვდება,
ანდრეზ გვჭონია ძველია,
ნიკალას რა ეკითხება,
რჯულ-სამართალი ჩვენია!
ვინც მიხყვა მაგათ მათრახებს,
დიდხან ვერ იყო მთელია.
ტუჩას სუჯაშვილ უბარებს,
ქალაღ აქვ მონაწერია,
გადმოდო მთისა არწიო,
ქურდი მყავ დასაჭერია.
ტუჩა ბრძანებას გადაჰყვა,
ცხენს შაჯდა შავარდენია,
საჩქარო გადაიარა
შალალ წუბროკნის წვერია.
იმ დროს ჩავიდა შატილსა,
გადადიოდეს მზენია.
მეორე დილა გათენდა
ედების სინის ფერია,

თავს ადგა უბედურება,
აღარ აქ მოსათმენია.

შუჯაშვილს სთხოვა: გამიშვი,
შინით ვარ მოუცლელია,
ღისა მეგულა ქორწილი,
ქვაბია დასაყრელია!

შატილით ლურჯა წამოვა,
ფრინვლად აკლიან ფთენია;
ის კი ფერ იცის ტუჩამა,
მიმოკლდებიან დღენია.

დათვის ჯვარ მიდგა სანგალი
შინ მისაფრდება მტერია,
თოფი ხკრა, გამააგორა,
დაიძრა მთა და ველია.

ბრალია კინწათ ტუჩაო,
ვერ გამოქონდას ხელია,
არვინ გეგონა დამხვედრი,
კაცი მამრევი შენია.

მაგრამ იტონკის ტყვიასა
სხვაც ბევრი გაუთელია.

ღიად, არ უნდა ჩაგრაგდეს
უკაცურს — კაცრიელია,

ბრალ კი არაში გედების,
ბარაქალ კარგა ღქენია.
ა ეხლა, ჩალხის შვილებო,
დაგიხვაგდებისთ მტერია.
ტუჩაი გყვანდათ მაგარი,
ღუშმანდად კბილის მჭერია.
ბისოს დაგეცათ ციხეი,
ჩამოგეშალათ წვერია.
არხოტის მთაზე შამოვხე,
ემაგ ლექსაის მთქმელია,
გულის დარდებში გართული,
მოვალ და მოვიმღერია.

გიორგი მთვრალიშვილი²¹

გიორგი მთვრალიშვილი,
თოფო, გაკეთებს პირსაო;
თოფი დაუხვდა მაშლილი,
ქალებურ ტირის ხმითაო.

დედა ეტყოდა გიორგის:

— შვილო, დავმაგრდეთ ქვითაო,
ტყვია თუ შამოგძვირდების,
ფარავს ავიჭრი ღილსაო.

ცოლი შაუგმობს გიორგის:

— ცუდავ, გამეე ხმლითაო!
თუ არა, თაოდ გამოვალ,
ქალ ლურჯის პერანგისაო,

ვაჟი გამოხტა ჩარდახით,
გამეერია ხმლითაო,
გამეერია ლაშქართა,
მკვდარს ჩალასავით ყრისაო...
უკვირდა გიორგის ცოლსა:
„გული სდებია ქვისაო!“
ამაგ ქართულის მათქვამი
დაი ვარ გიორგისაო,
ვატარებ ღილ-სამკაულსა
გიორგის ციხის ძირსაო.
ცოლად შენ წამოგივიდი.
წესი თუ იყო დისაო.
არც რას კი თაოდ ვსწუნობდი
წამიკურაიშვილსაო.
ბევრჯელ ჩახოცა ჯეელნი,
გზა ჩაიწითა ხმლითაო.
ბევრჯერ ატირა დედანი
ქანთეტერელის ხმითაო.

ყარალი — მაჰმუდი²¹

განთქმული არის მაჰმუდი,
მისი სახელი დიდია.
გული აქვს რიყის ლოდისა,
მეფისაც არ აქვს რიდია!..
ბევრჯელ გადურჩა ხიფათსა,
სიცოცხლეს ბეწვით ჰკიდია;
ბევრჯელ სდევნია ჯარები,
შეუკრავთ ზღვა და ხიდია;
მდევნელთ თავისი გეგმები
მასთან ვერ გაუყიდია;
მდიდართ ტყავს აძრობს,
საწყალს შველს
პრისხანეა და მშვიდია,

ერთ დღეს მანგლისში გაისმა:

— „სადა? როდის სთქვეს? ვინაო?“

ჩურჩული, რაღაც ჩოჩქოლი

მთელ ხალხში მოეფინაო.

მთავრობას ხმა მოუვიდა,

ელვისებრ დაირბინაო:—

„კლდე-კრის ძირს ვნახეთ ქოხები.

ყაჩაღ მაჰმუდის ბინაო.

ჩქარა აისხით თოფები!

ლეგავ გაგვიძელ წინაო,

აფიცერი ხარ ნაქები,

მეტი რისხვისგან ბრწყინაო,

ავჩქარდეთ, ნუ ვიგვიანებთ,

იქნებ მიუსწროთ შინაო;

დღეს მაინც ჩავკლათ რჯულ-ძაღლი,

მის დევნა მოგვეწყინაო;

ხომ ხედავ, სუდსა და პრისტავს

ლაშეც აღარა სძინაო.

დავიჭიროთ და მოვგვაროთ,

ვაწამოთ იმათ წინაო“.

წავიდენ ხმალ-თოფ ასხმულნი,

ლეგა გაუძღვა წინაო.

ზაფხული იყო, ცხელი დღე,
კლდე-კარის ტყეში ცხებოდა,
მაჰმუდი დასასვენებლად
ის იყო ქოხში ჯდებოდა.
იმისი ცეცხლი თვალები
ყოველგნით იხედებოდა,
რაც ელოდა ხიფათი,
თითქოს წინასწარ ხედებოდა
და გარეთ გამოსასვლელად
ის იყო ფეხზე დგებოდა.
ამ დროს თვალები გაჰკიდა,
ტყეებში ხალხი ჩნდებოდა,
მაინც არ შეკრთა, თუმცა კი
დალუპვის ჟამი დგებოდა.
გაიტორტმანა, წამოხტა,
დახვედრას ეშურვებოდა,
აისხა თოფიარალი,
სადაც რა ეგულვებოდა,
შემდეგ გადიცვა სამოსი,
როგორც ქალს მოუხდებოდა,
ხელში აიღო თულუხი ¹⁾

¹⁾ თულუხი — წყლის ჭურჭელი სპილენძისა.

და წყლის გზას გაუდგებოდა.

სწორედ იმ მხარეს წავიდა

სადც ლეგა დაუხვდებოდა.

ლეგამ უჭყივლა: „ჰაი, გიზლარ“¹⁾

„სან ქიმსან, მაჰმუდ ჰარდადი?“²⁾

მაჰმუდმა სახე იჩრდილა,

ჩამოიფარა ბაღდადი,

და შემდეგ უთხრა ქალურ ხმით:

„მან არვად, მაჰმუდ ევდადი“³⁾.

ასცდა მათ შეუმჩნეველად,

ფეხი უჩქარა მარდადა.

მაჰმუდი ტყეში ჩასაფრდა,

დინჯად ახსენა ალახი,

აფიცურ ლეგას და მის ჯარს

თავზედ დასტეხა ვაგლახი.

შაალებინა წითლადა,

1) ჰაი, გიზლარ—ჰეი, ქალო.

2) სან ქიმსან, მაჰმუდ ჰარდადი?—შენ ვინ ხარ, მაჰმუდი სად არის?

3) მან არვად, მაჰმუდ ევდადი—მე ცოლი ვარ, მაჰმუდი ქოხშია,

მთების ლივლივა ბალახი,
ადინა სისხლის რუები,
გზებზედაც სისხლის ტალახი,
დააწყევლინა გზა-კვალი
მაჰმუდის ფეხით ნალახი.

ხევსუკული მოკლე ლექსები²³.

ომია ნაროვანაზე,
სისხლსა წვიმს, ზეთი დარია.
ომობენ ხახიკაურნი
პირშიშველანი ყმანია.
ძალლიკას ჩამოხვევიან
ხახიკაურსა ცხრანია.
ვა, დედას ძალლიკაისას,
შინ დამრჩომია ფარია!
ბლოში გაზდილა მიშინო,
შავარდენტ ნაბიჭვარია,
უწოვავ ქისტის დედაი,
ბროლი ხორცივით ქალია.

— . —
ბიჭო, რას გადამეკიდე.
ოხ, შე ჩემო სულცავო!
თუ დამწყევლი,—მეც დაგწყევლი,
თუ დამლოცავ-დაგლოცავო.
შენი ლექსი რალად მინდა,
ჭიასავით დასცოცავო.

— . —
ხარნო ბელანო, ხელანო —
ხანიმც გექნებათ ყვირილად!
სოფლელთამც ნუ მოუკვდებით.
ქალნიმც ნუ მოვლენ ტირილად.

სოციალურ ონგამ წმ კო
იუნესკოე ეგნ—იუნესკოე ლო
.სოციალურ-ცენტონიე ლო
.ათმინ თუთაო იასტეუ იმეწ
.სოციალურე რიგასიწ

ბ რ ძ მ ლ ა

კაცი მოხალა ბატონმა;
ერეკლე აწვევს ყმასაო,
პირი ქნან ფშაველ ხევსურთა,
აქ თუშნი მიღვან მზასაო.
ადგეს, წავიდეს ხევსურნი,
აფორას ლესვენ ხმალსაო.
გავიდეს ნაყავეჩისა,
მალალს თუშეთის მთასაო.
თვალთ გადმოსახელს იჭერენ,—
მტერ რომელს მოვა გზასაო.
ხუთშაბათს თენებაზედა
მტერი გადმოხდა მთასაო.

ფარსმან დამაგრდით, ციხენო,
ქავს დაგინაყენ კარსაო,
ფშავლები იმედ უდებენ,
თოფის დაგიხვევთ კვამლსაო,
თოფ არ მოსწონდა აბასა,
ხელი აიკრა ხმალსაო,
ვანათდა ბაწარაული,
ცა წმიდა უცემს თვალსაო,
გვერდს ედგა სახლის კაცები,
მშაველა სჭერდა მხარსაო,
შიგ სტანავ ღუღელთ შვილები,
ერთ უძახებდა სვასაო,
„თითოცა ჩვენაც შავსწიროთ
მაგათ მოკლულსა მკვდარსაო,
ნასოსძეთაა ღერემა
ამაამღერებს ხმალსაო,
რომელნიც მეეწონების,
იმას შესწირავს ძმასაო,
ღუღელი თვალიჯაისძე.
კარგა უჭერდა მხარსაო,
ბლოელი მალოდინაი
წამააბედებს თავსაო.“

ცხენ თითოს გამოფრინდების,
მხედარ ორორ სჭრის თავსაო.

*
* *

ელოს ატირდეს დედანი:
მტერმ მარხეთ შეგვაშინაო.
სტუმრულად კარზე მოგვივლენ, —
ძალათ შამოვალთ შინაო.
თავსა გაგიჭრით ახლებსა
ქალებს წაგიყვანთ შინაო...
შაყრილნი ფშაველ-ხევსურნი
ელოსამ ჩამოხვივნაო,
დიჩინებ ხევსურთ შვილებსა,
ყაწიმებ დაუმდღვინაო.
ფშავლები ლეგ ლუგაები,
თოფებსამ ჩამუწვინაო.
სამციხელების თოფებმა
ელოს ჩრდილ შამოხვივნაო.
ამ ჩვენებს მეთოფეებსა,
ძალიმც ვინ დაგვიძინაო!
პირმიც წყლით დააღბობია,
თოფები დაუგრილაო.

○

ღუშეთ იყრების ლაშქარი²⁵

ღუშეთ იყრების ლაშქარი,
არ სწვდების წვიმის ცვარიო.
სახეესურეთოთ წამოვა,
რო ნაგუბარი წყალიო.
არაგვზე შამოდოდა,
არ ერგებიან გზანიო.
ღულისთავ დადგა ქვეითი,
ნაკარვევ—ცხენიანიო.
ჩვენ ლელეს მოვიმალენით,
სამოცი ფარიანიო,
სამოცსა ფარიანშია—
სამსა ძლივ გვერტყა ხმალიო.

ბაცას სუმბატას მიუდგეს,

— სუმბატავ, შინა ხარო.

— შინა ვართ ბიძა-ძმისწულნი,

ორნი გვტანიან სხვანო.

ბევრი დავხვეწეთ ისარი,

იქნების ჯორის ცალიო.

ბევრი გვაქვს ტყვია წამალი,

კოდებში გვიდგას წყალიო.

ჩაბაკის ივანეურო, *ჩაბაკის ივანეური, ჩაბაკის ივანეური*

ბანზე გაბრუნდა ხარო.

— ახლოს მოდექით მიგრულნო, *მიგრულნო, მიგრულნო*

მუხლებს აღარ მაქვ ჯანიო, *პინიგწუ პინიგწუპ ოც*

მადაქვილოსგორ ციხესა, *დგონიწუ ითიციტსეცდეს*

კუთს არ დავგლიჯნეთ ქვანიო, *უცწუ ითიციტსეცდეს*

ქალნი დარანში ჩავყარენ: *დეთიციტონსწუ ეჭეცეცე*

შუქო, თამარი—დანო. *თიძიძე შიბიციტსეცდეს*

არ გამამისხნათ შიგითა, *ითიციტსეცდეს დეთიციტსეცდეს*

ხის არ შამისხნათ კარო! *თიძიძეცეცე—ეცეცეცეცე*

ქალას ატირდეს დედანი, *თიძიციტსეცეცეცეცეცეცეცე*

აქეს ჩაბაკის ქალნიო. *თიძიციტსეცეცეცეცეცეცეცე*

ჩაბაკის ივანეურო, *—თიძიციტსეცეცეცეცეცეცეცე*

ღმერთმა გაცხონა მეკლარო! *ცეცეცეცეცეცეცეცეცეცეცე*

კაბატურისგორ წამოდგეს

ძიმის ძენი ცხრანიო.

კვათეს ჩაყარეს ისარი

რო დილა ცამა ნამიო.

კიბეს ჩაწურეს ლაშქარი,

რო საკალმახე წყალიო.

ვინ იჯე ღორღულიანთა,

მამა წაგიწყდეს მკვდარიო!

ლაშქარსა, ჩაგუბებულსა,

შენ ჩაგვისწავლენ გზანიო,

თორე კიდევ ჩაწითლებოდეს,

შეოს ქცეულნი გზანიო..

წიგუდელას დაჯდა ზურაბი,

შამაიხვიენა ყმანიო.

დააკოლა სათვალავშია,

სამოცი ცხენიანიო.

ქენცე იმშცე იჭიეთუას ცეიეძეშუ თემს —

ხოცეძეძონე

თემოტენ ოც იტენ ცეცეცე ძიო ქანი თე გლეცე

იოცეძეძე

გეფინაძე წეთეფე ქმცელოძენ ცნოთეინწეცე

იოცეძეძე

ქველი ღროის ჯარისკაცის სიმღერა²⁶

პაველ ვარ ხუციანიძე, სოფელ ხონდაში
გაზრდილი,
რისთვის გამზარდე მშობელო, რად არწე ჩემი
აკვანი?

როცა შევიძლე ოჯახში სათიბ, სამკალი სახნავი,
ხელმწიფის გამოგზავნილი თავს წამომადგა
ჩათარი.

— უნდა წახვიდე სალდათში, კენჭი გაქვს
ამოსაყარი!

ავდეგ და იმას თან გავყე, მეტი არ მქონდა
სალსარი.

დავემშვიდობე მეზობლებს, დედამ ჩამიდვა
საგზალი,

შევხვეწევი ჩემ ძმებსა, არ დამიქციონ სახლ-
კარი.

— უარეთ ჩემსა ლურჯასა, დაბანეთ ძუა
ფათარი!

ახლა გაიმბოთ, სწორებო; ჩემი თავს გადანაყარი.
მე ვარ ბრძოლის ველს დამრჩალი, სიტყვა
სათქმელად მაგარი;

ახლა კი ის დრო წავიდა, სულ გადაბრუნდა
მთა-ბარი.

მოვიდა სისხლისა წარღვნა, წყალივით მოაქვს
ჩანჩქარი.

— ნუ ტირი, ჩემო დედაო, ბევრი ჩემფერი
სხვაც არი,
დამრჩალი ბრძოლის ველზედა, ყორნების
სადილ-სამხარი.

არცა გვაქვს ჩვენთვის სამარე, არც გულზე
მიწა საყარი.

ივანეს შვილი მოუკლეს, ვაინაშია დამრჩალი,
ტიროდა მთელი სოფელი, ცოლიც იმისი
საწყალი.

მისმა დედამ, რომ გაიგო, გულს დაიღირა
ხანჯალი.

— ვარ დედასა ჯერლო, ქანგდება შენი
ნამგალი!

აღარ ტრიალებ ყანაში, მხარზე გადადის
თავთავი.

მოგდევდენ, ვეღარ ჰკონავდენ ბიჭები როლო,
სამ-სამი.

მალე მოვალის მკათათვე, მომკალი აღარსად არი.

— გიბარებ ერთსა დედაო, — ეს არის სიტყვის
სალსარი:

დამიხატე ბიჭებსა, სწორები, ჩემი ამქარი,
ყველას დაუდგი ბოთლითა არაყი წინ-წანაქარი,
დაუსხი, დააღვევი, ყველამ დაცალოს სტაქანი.

სინდობოც ათეძოფე სიუთხობ იუამოს
იოძნაპ-ოუთა

წმულც ეოც ეოძნაპ სიფაძეცა ძენცეც აც
იოძნაპ აწინ

იუამონათ მიწმთაც სელუგლონ იუიგნ სცმ
იპინი ეიუოც იუცდოს იუციონ თეოტ
იუცაწის

იოიუიათ მულც აოგიც ნოო წათეც ან
იუცაძმად

საქალაქის წესები²⁷

მიიღე ჩემო, ტარიგო,
ჩემი მოკითხვა შრომად!
დასწერა, გამოგიგზავნა
ფრიდონმა თავის სწორმად.
ბევრის დაწერა მინდობდა,
ნება არ მომცა დრომად
და გულმა ბოროტიანმა
ველარა მოიგონაო.
ბევრ გადარია, რა უყოთ,
გერმანიასთან ომადო.

- ათობითი წესი ქვეყნის
ათონობის

მეფის სალდათობა²⁸

წუხელა ვნახე სიზმარი
დილა რომ გათენდებო,
ყველა სალდათში მივდივართ
აბა, შინ ვილა რჩებო!
ომი გახურდა ფიცხელი
უერთოდ აღარ დგებო,
ბევრ ვაშკაცს ახლავს ტყვიანი,
გუბეში გუბე დგებო,
აიწევს ასადგომადა,
მაგრა ველარა დგებო,
სულსა ლევს უწადინოდა,
სამშობლო ენატრებო.

თავს დასტრიალებს ყორნები,
სულ როდის ამოხდებო,
თვალთ დასთხრის უქჩერებელთა,
ველარა ნახავს დედაო,
ბევრისა დედა შეხდების,
ტირილით საფლავზედაო.
ქერ ნაჭამ აჯილღასავით,
შინ ჯალაბთ აღარ ხდებო.

„ინებროც პნელოროტასეთ სცაო
„ოანტეძონი პითობ ჟუტა
„ოლუნტროტაქს პიობაპათე თლუგო
„ოათეტე სცაძემ თბათცე
„პინტეძენ თეტე აპიოტენ
„ოათეტაწათუფამ თიუიობიტ
„თიფაპათუიჯა ნეცემ ოტენ
„ოანტეძ თათა თბათუჯ შინ

მეფის სალდათის ცხოვრება²⁹

შაირს გიამბობთ სწორებო,
მადლსა ვახსენებ ღვთისასა,
ფშავით მომწერეთ წერილი,
გადმოაყოლეთ ცისკარსა.
ახლა რუსეთით მე მოგწერთ
ცხოვრებას სალდათისასა,
ორ მანათნახევარს ვიღებ
ჯამაგირს მთელის წლისასა,
ლეგა ტოლომანს გვაძლევენ
ჩექმასა კამეჩისასა.

მინდვრად ვართ გამწვკრივებული,
ვაყენებ თოფის ლიშანსა,
გავხედათ ერთნი ცაზედა,
მოსავალს ჩვენი მტრისასა,
მტრის მოსვლა ჩვენი დახვედრანთაგან
ელვასა ჰგავის ცისასა,
გააქვის კაცის თავ-ფეხი
ტყვიასა ზარბაზნისასა,
დაბლა გამაფენს პალტოსა
ლამაზის აფიცრისასა,
დაიძახებენ რუსები,
სული ღმერთს, ლეში მიწასა,
დაიცათ იაპონლებო,
არც კი ჩვენ ვაცდენთ ლიშანსა,
პირდაპირ გვიდგა ჯარები,
ფარებსა ჰგავის ცხვრისასა,
პირდაპირ დაეცემიან
გააწითებენ ქვიშასა,
დამართეს პარახოდები
წამოგვივლიან ზღვისასა,
ვერცაით ზღვაზედ წაუვლენ
ჩვენის ზარბაზნის ლიშანსა,

დღეში წყალსა ვსვამთ ერთხელა,
პურსა ვჭამთ თითო მისხალსა.

გვერდში მომარტყეს ტყვიაი:
ნამტვრევს გაიტანს ძვლისასა,
თან კი ვერ გადამიყოლა
ვერც გულს აგრილებს ყმისასა.

ხუთით გატენილ თოფი მაქვს
ჯავრს როგორ შავჭამ მტრისასა,
ოთხი კი კარგად ვესროლე
უჭერდი გულის ფიცარსა.

მეხუთე დამრჩა უსროლი
ძნელადა ვხედავ ლიშანსა,
სახეს არ ვიყავ ცნობილი,
მე ჩემი ფეთებლისასა.

მოვიდა, ხელი ჩამავლო,
ძილს მავედრებდა ღვთისასა,
ხელში ეჭირა მაჟარი,
შუქს აყენებდა მზისასა.

მხარ ილღივ ხმალი ეკიდა,
წვერ უწვდებოდა ქვიშასა,

როგორღაც ამბავს მიაშობს,
ძველებურ ჯარებისასა,
კარგად ვერ გამოვიტანე
ვიტყოდი სიმართლისასა.

მეფის რუსეთის ომში³⁰

1914 წელსა,
დახე რა მოხდაო,
რუსეთი ომსა აპირებს
ავსტრიასთანაო.
ოთხავ-კუთხივ გზები შეკრა,
ღებეშა დაჰკრაო,
ბრძანება იქაც მივიდა
საგარეჯოსაო:
უნდა ავკრიფო „ზაპასი“
ამ ორ-სამ დღესაო.
ის ჩვენი მამასახლისი,
კოჭლი ფაქელაო,

როგორც რომეოაგეიქებულნი, ნოს შენ —
 აგრე დარბოდაო, „ოხბენუნენი“ აო
 ატყობინებდა ყველასა, „უნენენი“ ცელმ ინემ
 ნასალდასტრებსაო. „ოხბენი“ შოთ-გ
 ბიჭებს თავი მოეყარათ, „უნემ“ ანულენლეთ ნი
 დუქნის კარზედაო, „ოხმოციციგონ“ აო
 მამასახლისი ფაქელა, „ტენ-თით“ იყაც, იუან
 ღვინოს ასმევდაო, „ოხოტიციცე“ ულს
 რომ დამინახა ფაქელამ, „უნეს“ სემენციციგონამ
 აღარ გამიშვაო: „ოხმოციციგონამ“
 — ადე ბიჭებო, წავიდეთ „ოხმოციციგონამ“
 პატარძელსაო. „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 გამოცხადება სჭირდება „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ჩვენს ნაჩალნიკსაო. „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 პატარძელის რიყეზე „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ხალხის ბრბო იდგაო, „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ტიროდა შთელი სოფელი, „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ცრემლი იღვროდაო. „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ბევრისა ცოლი ტიროდა „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 და ბევრის დედაო, „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 და ბევრსაც დანიშნულები „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ
 ყელთ ევლებოდაო: „ოხმოციციგონამ“ იციოთამ

— შენ რომ ომში წაგიყვანონ,
რა მეშველებაო,
ჩემი ხუგეზისმცემელი
ვიღან იქნებაო.
იმ დაღუპულმა ხელმწიფემ
რა მოგვიგონაო,
ქალი, კაცი, დიდ-პატარა
სულ აგვატირაო.
ჩამოგვიყვანეს ქალაქში
ნაჩალნიკთანაო,
ნაჩალიკი გამობრძანდა
და გადმოგვძახაო:
„ვოტ მაღადეც, რეზიატი,
ესე გრუზინიაო“.
ყველა გაგვწერა პოლკებში
ყველას გზა მოგვცაო,
ჩამოგვიყვანეს ყარსშია,
გული დაღონდაო...
კვირა საღამო დაღამდა
ვახშმობის დროაო,
კამანდერი თავს დაგვადგა.
გამოგვიცხადაო:

დღეს ტელეგრამა მივიღე
ხელმწიფისგანაო,
უნდა წავიდეთ ხვალ ადრე
ჩვენ სამრათაო.
ეს რომ სალდასტმა გაიგო,
ძლიერ დაღონდაო,
ყველამ მისწერა წერილი
თავის ცოლშვილსაო:
მშვიდობით, ცოლო და შვილო,
ჩემო დედმამაო...

გათენდა მეორე დღეცა
უბედურ დილაო,
კაზარმის წინ შეგვაქუჩეს
მთელი „ვაესკაო“.
იმ საათში გაგვამგზავრეს
საზღვარისკენაო.
ორას ორმოცი პატრონა
ზურგზე გვარტყიაო:
პალტო, შინელი, პალატკა
და მრავალი სხვაო.
ხუთი დღე-ღამე ვიარეთ
ჩვენ საზღვრამდინაო,

თათარი ახლო მოსულა, ანთგნუცტ პეტუ
ძალზე გვიდგებაო, .ოძეგპიდიწნუცტ
შევეჯახენით ერთმანეთს, .ოღუიფუ თბულ
მოგვიხდა სროლოაო, .ოთათონოას შენი
ისე მოდიოდა ტყვია, .ენტქათუს ნობ ძე
როგორც რომ სეტყვაო: .ოთემოთეთ რეიუხ
ზოგს, ტყვიისაგან დაჭრილსა, .ოღუიწპინ ნათენც
გულთ უღონდებაო, .ოძათიფენუოყ პიგნა
და ზოგიც, გულ-გახვრეტელი, .ოიბოთიფენ
მაშინვე კვდებაო. ...ოინენტეფ თბენ
გასწყდა ხალხი .ენეთ ელოენ თბუნაგ
და სოფლები .ოთუით რუთენდ
სულ გადაიწვაო, .ქეშქაფენ შიწ პინობაძე
კვდებოდა ქალი და კაცი, .ოკპცენ. იუგინ
დიდი პატარაო. .ქეზაჭენეგატ იწასპ ნი
ორთავ მხარე დაზარალდა, .ოძეგპიორენეჭას
ბევრი დაიჭრაო. .ემოტენ იკონროს პარო
ისე ყრია მინდვრად მკვდარი .ოიეტრენგ ეჭოლძ
როგორც რიყის ქვაო. .ოთენ იუგშიწ .ოტუნ
ამაზე მეტი მხეცობა, .ოენძს იუგენონ თე
სად გაგონილაო. .იფობიგ ენთ-ნეთ იოლძ
.ოძიეთნოგეჭას შენი

მივედით ციხესთან ახლოს
ჰასანყალასაო,
სისხლის ღვრას იქ მოველოდით,
კიდევ მოგვიხდაო.

სეტყვასავით მოდის ტყვია,
ვინ გადარჩებაო,
ხოცამენ ერთი მეორეს,
ნეტავ რისთვისაო!

დაიძახეს „ურაზედა“,
ყველა გაიქცაო,
„პიხოტა“ შტიკითა ხოცავს,
ყაზახი ხლმითაო.

თათარი უკან გაიქცა,
ჩვენმა აჯობაო,
ჩემი თვალით ნანახს ვამობ,
გაგონილს არაო.

მიხეილ იაგორის ძე
პაატაშვილსაო,
დასთვლია სიცოცხლის დღენი,
ვერ გაუგიაო.

წამოვიდა შრაპნელი
მეხივით გასკდაო,

ხელი და ფეხი მომტეხა,
ხორციც მომგლიჯაო.

გული არავის ეწოდა,
არვინ მომხედაო,
ვაი, რა ძნელი ყოფილა
უპატრონობაო.

მსუნაგი ღვდელი³²

დასაქცევი ჩვენი ღვდელი
ტანში არის მეტად სქელი,
სანამ ტაბლას აკურთხებდა,
უმაღლესი გაისველა ყელი.

ეს ღრიალა და ოხერი,
როგორ აცმაცუნებს წვერსა,
სადაც ტაბლა ეგულება,
იქით მიაჭენებს ცხენსა.

ხორაგს ხურჯინში ჩააწყობს
და ქოთანში ასხამს წვენსა,
ნაზუქს ფოფოდიას აჭმევს,
გამტკიცულებს კი ქათმებსა.

ორიოდე წნელი ვწყვიტე
 ჩვენებიანთ მსუნაგ ღვდელსა,
 „მამაოჩვენო“ ვამღერე,
 ამბობს, მოვიპარსამ წვერსა,
 თუ მართლა არ გაიპარსამს,
 ვაი იმის დედის ღმერთსა.

○

იოტეცმეგი იწ
 .ოაპლენძ ქიგაო პეაქუ
 .აპლუაჭეაძ თეძოძეკ
 .ოაპძეუჯ თენბე
 .ოაპოუგანძაძ
 .ოაპოგეჯე პოტეწი
 .იგობოიგე პიუნეჩე თეძეგ
 .ოაპანეკ აპლულუკ
 .იუიენი პიტიინენ ბე
 .ოაპაჭე თეიუგა
 .თეძონაძი პაუღეუ პ
 .ოაპლუგეო .ოანძ .ბეკუ
 .აპგეძულუ ბიწ
 .ოაპოჯე პილბიონი ობოლი
 .აპლულაბოხე ასე

ჭიშღელი ივანეური ³²

ჭიშღაში ივანეური
დღეს ლესავს თავის ხმალსაო,
დღეა უცხობდა საგზალსა,
მამა უბამდა ჯღანსაო.
წამუა საფშავლოსაო,
მამიდა იწერს ჯვარსაო,
წალმ გახედ ჭიშღის გიორგი,
თავის ყულუმსა ყმასაო,
მიხყეება მამიდის შვილი,
მაასწავლიდა გზასაო.
მუჭაის ღელას ჩამოხდა,
დაგავლებ, ფშაო, თვალსაო,
ჩამაეწია ღულხეგსა
ცაბათურთ მთიბლის ჯარსაო.
ხმალისა ყარტაულასა

ფეხქვეშ მგორებსა მკვდარსაო,
ჩაივლის ღვთისმშობელშია,
დაჯდის დარბაზის კარზედა,
შაჰყვება ხოშარაული
აღარა ზოგავს თავსაო.
მარცხნივ კელეპტარს შაიტანს,
მარჯვნივ შაიბამს ხმალსაო,
გაუქნევს ივანეური,
გაურჭობს კელაპტარსაო,
გაიქნევს ხორაშაული,
გააგდებინებს თავსაო.
თავს მოსჭრის ივანეურსა,
შარეკს ხატისა კარსაო,
ივანეურის ფრანგულსა
ქალაქს უსინჯვენ პირსაო,
ირიგებს აზნაურები
ხმალზედა ჰკვეთენ ძვალსაო.
ბასრი ყოფილხარ, ფოლადო,
თუ აგრე სჭრიდი ძვალსაო,
ნეტავი შენი მკედელი
ველარის იქამს სხვასაო?

„თავისთვის სპინდოლოვან წინეძღვე
„აინუგბოწნპიოცეუ პიოუციან
„აფეძროსე პიჭებოხეუ პიოუჯათ
„იოუცოხანოძ ანენენან
„თავგაო პეგაგოძ აოთო
„ამეტოიან პოეტნეუცე გომბეოან
„თავთენძ პნადიან გიმგჯოან
„იოლემდეგი პენემტლავ

სადრა ხარ, ჩემო უნაუცე პბოტოლავ
„იოულანოხოძ პენემტიავ

სადრა ხარ, ჩემო ნადობო, „თავგაო პბემბინტეგავე
შაკრულო ვარდის კონაო უნემდეგი პიოტქპონ პეაო
მე კი ძალიან მიყვარხარ, „თავპოსე აპიტამ სეგოან
შენ კი აროთა გგონაო! აქუცემხოფე პიოლემდეგი
რათ ვიყავ ასე უიღბლო „თავპოინ მენჯეშიპსუ სქაუან
შენს თავს რამ მომაშორაო? იბნოლემძე პბნეგოი
ვაიმე ჩემო ნადობო, „თავთენებ მელინენე აფეძოუნამ
რა საქმე გვიყვა დრომანოხოფე „ოძოუიფოცე იოპან
გულით ვინატრი შენს ნახვასუ იტეოტქპ ცოგე ცო
ტყეში ფოთლებზე ვგორაო „იოლემდეგნ იმენ იცეტემ
აქ რო ვიფიქრო, ჩვენს შუა ანეგამ პნაქი პიოთეუცე
რამთვენი მთა და გორაო!

იქნება მამკლან, ლამაზო,
 მიწას დავეცე ძირზედა,
 მამცვივდეს ჯოგი მგლებისა,
 მათრიონ წყლისა პირზედა,
 ვგონავ მაშინაც ვიფიქრო,
 სიცოცხლეს ვფიქრობ შენზედა,
 სულთა ბეპელათ ვიქცევი
 წამულ შორს მანძილზედა,
 ხელების ქნევით დაგლადავ, კოტეცოტუდვი
 მოგაფრინდები პირზედა, გონაშ ნობ ცოტუც
 ან ლამის სიზმრად ვიქცევი, ენცხეც ნობ ენ
 მოგივალ დაძინებულსა, კობიოუ კიძიე მენ
 და გადაგისხნი წყნარად კობიოუ ამძცეც
 გულს თეთრად გაბრწყინებულსა, რ იულც
 შენ კი აღარად გახსოვარ, —
 მე კი გწერ როგორც ერთგულსა, კობ აუიუ
 ეს ლექსი დაუბარებავ, კობიოუ აუიუენ ცქნ
 ქალო, შენს დავიწყებულსა, გ აბცე აძიძიე
 უცხო მხარეში ნამყოფსა, კობიოუ ეიძინიუ
 ფშავიდან გადაგდებულსა, კი ბეცეც იბეცეც
 ○ .იიბინი კობიოუ იოცეც უბც

თვალჭრელო, ყვითელთმიანო³⁴

თვალჭრელო, ყვითელთმიანო,
გულზე რამ ჩამოგეფინა?
მე, რომ გეძებდი გორის-გორ,
შენ ციხის ლიბოს გეძინა,
გაგეხსნა ოქროს საკინძი,
გული ბროლისა გეჩინა!

დილა რომ კარად გამოველ,
მზე მალლა წამოსულიყო,
ციხისა კარა გამოვხე,
ლამაზიც გამოსულიყო,
ხელები გეღებ ინითა,
ყელ ყური ოქროს შიბითა.

ლამაზო, შენთან ძილითა
ბედიანაი გაძლება!
ღამე ხარ მარაგიანი,
მზე მოფენილი—დილითა!
წყარო ხარ უკვდავებისა,
ნადენი ოქროს მილითა!
შენ რო გაგეჭრენ საყელო,
შაგეკრა სამის ღილითა,
სამივ ვხსენ, ერთიც ვერ გავხსენ,
სამივ დაგიღეწ კბილითა!
მეორეს დილას შემოგხედ,
არა გეტყობოდ, მიკვირდა!

მთას ჯიხვნი გადმოშდგარიყვნენ,
ჯერნები ჩვენდა ხედვათა,
მწადიან აღარ დგებიან,
თავის ადგილის ხედვათა.
ყელს უყრი ოქროს ჯაჭვები,
იმით დავაბათ მაგრათა,
რქა-რქაზე გადაუხვიავ
მდობიარეთა ჰგვანანა!

მოკლე ლექსები³⁵

ელისა და მელისა,
სახლი დაედგი ძელისა,
საძირკველი ვერცხლისა,
აფრა მარგალიტისა,
შიდა რძალი მოვიყვანე
ბედნიერი ფეხისა,
მოტყუება-ზარმაცობის,
კარგი მცოდნე ხერხისა.
დილას ტახი დამეკარგა,
სალამოსა უღლის ხარი,
არ ყოფილა კარგი ფეხის,
არ დაედო დიდი ხანი.

— . —

კახეთს, ბათუმს, კურუმუხეთს,
დათვი ტყესა დიდ ვაკეს,
აჭარიდგან წამოსული,
გარეოდა სხვის ქაკებს.

ვესროლე ქველი,
გამობტა მგელი,
ვესროლე ცელი,
მოვსტეხე წელი.

აქედგანა მე მივედი,
იქიდგანა ციციანი,
ამისთანა ვის უნახავს—
ქალი მორბის კვიციანი.

უმთაურსა მთაზედა,
უგზაურსა გზაზედა,
ერთსა ფურსა უშობელსა
კვიცი ექნა გზაზედა.
კარგი გამოსაცნობია,
ნიკორი აქვს ყბაზედა.

ისეთი ქარი მოქროდა,
ქვიშა და ტვერი მოჰქონდა,
დალესტნიდგან გადმოსული
შემწვარ კურდღელი მორბოდა.
პირსა მოაკლაპუნებდა,
ზარას მოარაკუნებდა, —
ცოტა ცოტა შეგვაშინა,
ფირცხლად შემოგვახტუნებდა.

— . —

გავხედე გაღმა გორასა,
სიცილი არის ტკარცალი,
ხოსია გოგორიშვილსა
წამოუხურავს საბანი.
ხოსია გოგორიშვილო,
ჭკუიანო ბრძენოსაო,
გუშინ რა კარგად იყავი
დღეს რაღაი გეოცაო.
სასახლეში რომ ჩამოდი,
ყველა კაცსა ეოცაო,
ერთმან პანღური ამოგკრა
მეორემ კი გაკოცაო.

ქალი თინათინ³⁶

ქალი თინათინ სტიროდა
შუა ქართლისა გზასაო:
ქმარმა გამრისხა, გამაგდო,
როგორ უშველო თავსაო.
ომიდგან ლაშქრით მობრძანდა,
შუალამისა ხანსაო,
წყრომითა შემომიძახა:
„რათ არ გამიღებ კარსაო?“
ავლსდექ, ავანთე სანთელი,
ფირცხლავ მივარდი კარსაო,
ოქროსა სკამი დაუდგი,
—დაბრძანდი, თქვენსა მზესაო!

ჩექმის სახთელად ვიახელ,
მუშტი მიღირა ყბასაო.
—აღსდექ, შენ ბოზო დიაცო,
რათ არ გაივლი კარსაო?
აღვსდექ, შევკაზმე შავრაი,
შეუდექ შავსა მთასაო,
ღმერთო, უშველე მეცხვარეს,
მეცხვარეს, მისსა ცხვარსაო.
გამიდვა კინისა კავი,
ისე გამასხა ზღვასაო.
უკუ ვიხედე მომზღვედა,
მოაეღვებდა ხმალსაო.
კრულ იყოს მისი სახელი,
რაც ქალი ენდოს ქმარსაო,
კოხტასა, ამპარტაევანსა,
უწვერულვაშო კაცსაო.

ლალსა, მშვენიერს ვაჟკაცსა³⁷

ლალსა, მშვენიერს ვაჟკაცსა,
ომი ქორწილი ჰგონია,
თავმოყვარეობს კაბუკი
სიკვდილი ძილი ჰგონია,
ჩაწოლა შავსა მიწაში,
თავის ლოგინი ჰგონია,
ზედ მოყრა შავი მიწისა,
თავის საბანი ჰგონია.
ტანზე ჭიისა ახვევა
თავის ობლები ჰგონილ,
ყელზედ გველისა მოხვევა
მეუღლის მკლავი ჰგონია,
თავმოყვარეობს ვაჟკაცი,
ჭირი სულ ღზინი ჰგონია.

ნუ მაწამებ³⁸

ნუ მაწამებ, ერთხელ კარი გამიღე,
შამიბრალე, მანიფესტი მაიღე!
რომელ მსაჯულს ვთხოვო სამართალია?
სად ვიჩივლო, რუსთაველი მკვდარია!
რომ იცოდე სიყვარულის ღმერთია,
შენა მყევხარ სალოცავად ერთია!
როცა მოვკვდე, მიწაში რა ჩამყვება?
მარტო ერთი შენი ფიქრი გამყვება!
რაც მომივა შენგან, ჩემზედ ახია.
ვთხოვ დაესწარ, ვიყო დასამარხია.
როგორც რო მე ვხარობ შენსა თვალებზე
შენც მაცილე მკვდარი მიწის კარებზე!

მიწად ვიქცე, ნაცარ-მტვერად ვხდებოდე,
მხოლოდ შენ კი ცოცხლად იარებოდე!
სტუმრები ვართ წუთისოფლის ხანაში.
მოვისპობით ერთხელ ამ ქვეყანაში.
რათ მოვედით, ანუ რისთვის გავდივართ,
დარდიანად თუ მიწაზე დავდივართ?
ეთიმ-გურჯი გლოცავს, იყო მზეშია,
შენ ჩამაგდე საიათნოვას დღეშია.

კარგი ხარ, თადიაურო³⁹

კარგი ხარ, თადიაურო,
განთქმული ქვეყანაზედა,
სიმშვენიერით მოსილი
მზის სხივ გადგება ტანზედა,
მაგრამ მოგიხდა შემოხვევა
თავის მეზობლის ქალზედა,
მისთვის გაგიწყრა სოფელი
აღარ გივლივენ კარზედა,
არც გამარჯობას გეტყვიან,
რომ შეგხვდებიან გზაზედა,
გიბარებს გოდერძის ქალი:
რად შარცხვი ქვეყანაზედა,

აღარ შაგერთვი ცოლადა,
რაკი გამცვალე სხვაზედა,
იწყინა თადიაურმა,
აბჯარ აისხა ტანზედა
წავიდა ქისტეთისაკე,
დადგა სახელის ქნაზედა.—
ახადს გოდერძის ელენე
იყო ჩემს პირობაზედა;
ახლა კი უნდა წავიდე,
სისხლი დაგოვარო მთაზედა.

ბაჭიამ სთქვა⁴⁰

ბაჭიამ სთქვა: ღმერთს შევცოდე,
უქმე გავტეხე კვირასო!
საწყალი გლეხის ყანაში
სამკალად დამიპირესო.
იქ თურმე სუნი სცემოდა
ვილაც წუწკ მონადირესო;
მომძებნეს, დამიცაცხანეს,
მიკივლეს, მომაყვირესო,—
მეძებრებს გამოვექეცი,
მწევრებმა დამიჭირესო,
ტყავი გამაძრეს, გამწელეს,
უწყალოდ დამამცირესო.

ფეხით დაშვიდეს თავდაღმა,
კერაზე მიმაშვირესო,
შემწვეს და ჩამახრამუნეს,
დედიკო ამიტირესო.

თაფარავნელი ჭაბუკი⁴¹

თაფარავნელი ჭაბუკი
ასპინძას ქალსა ჰყვარობდა,
ქალი ანთებდა სანთელსა,
სანთელი კელაპტარობდა.
ჭაბუკი წყალში შეცურდა,
მიდის და მიუხაროდა,
ცალ მკლავზე გელაზი¹⁾ ეცვა.
მარჯვენას ისე ხმარობდა.
ქალი ანთებდა სანთელსა,
სანთელი კელაპტარობდა.
ერთი სულმყრალი ბებერი

¹⁾ გელაზი—წისქვილის ქვა.

აქრობდა, აბეზარობდა.
ჭაბუკი წყალმა დაახრჩო,
ზედ ნიაღვარი ჩქარობდა,
ჭაბუკის ძუძუ მკერდზედა
ორბი იჯდა და ხარობდა.

სატრფიალო¹²

მესმის რომ თვალათ ტურფა ხარ,
მერმეთ გულითა შაქარი.
ობოლი მარგალიტი ხარ,
ალმასის ჩამონათალი.
ჯერ თვალით არ მინახავხარ,
ქებაც ვერა ვსთქვი მართალი!
ვითომ წუხელი სიზმარში
წარბი მალლა აგეყარა,
ოქროს თასი წინ დაგედგა,
შიგ შაქარი ჩაგეყარა,
ორი წნა გიშრისა თმანი
ზედ ბეჭებზე დაგეყარა,
ერთი წერილი მომწერე,
შენი ჭირი შემეყარა.

რძალდედამთილის ბრძოლა⁴³

სისინეთიდან გადმოვედ,
გადმოვჰყევ ქარის ქროლასა;
მეამც ნუ დავტანილვარი¹⁾
ზალ დედამთილთა ბრძოლასა.
ტარსახრელ² დაამტვრივიან
ერთმანეთისა ბრძოლასა.
ზალმა³⁾ აჯობა ბერასა,
თაგი უხალა კერასა.
— ზალო, ნუ მოჰკლავ ბერასა,
შენი ძმებისა ლხენასა!
— როგორ არ მოვკლავ ბერასა,
ქათმებ დამიკმი ძერასა.

1) დავაწრებივარ, 2) მატყლის სართავი ხელსაწყოები, 3) რძალმა.

თინათი ალე-მალეო ⁴⁴

თინათი ალე-მალეო
რამხელა მოგიყვანეო!
სულ ამ ჩემ მკლავზე გაგზარდე,
ბალიშს არ მიგაკარეო.
ძოწეული ტანთ ჩაგაცვი,
ფარჩა არ მოგაკარეო,
ხობისა ხორცი გაჭამე,
ქათმის არ მოგაკარეო.
სულ ხაჭაპური გაჭამე,
მჭადი არ მოგაკარეო,
ბროწეულის ღვინო გასვი,
რცხილის არ მოგაკარეო.

ფრინდი და გამიფრინდი,
მე რაღა დამიბარეო?
ხმელეთი სულ დავიარე,
ვერ ვნახე შენი მგვანეო.
საფრანგეთში გადმოვედი,
ცისკრის ღოცვაზე ვნახეო,
ხელთა გეჭირა ყმაწვილი,
პირიც არ დამანახეო.

ელი ელამდა 45

ელი ელამდა,
ზღვა ბიბინებდა,
ზღვისა პირასა
კარავი იდგა.
შიგ ქალი იჯდა,
ზარი ეხურა.
ზარი ავხადე,
სამი ვაკოცე,
სამის კოცნაშა
ფერი უცვალა,
ფერის ნაცვალმა
წიგნი დასწერა,

ვის გაუგზავნა?
დავით მეფესა.
შიგ რა ჩასწერა?
ქამხა ატლასი.
რა მოუვიდა?
დიბა ატლასი.
რაში გარეცხა?
შაქრის წვენიშია.
რითი გააშრო?
ქარ-ნიავეითა.
რით ჩამოიღო?
ჯორ-აქლემითა.
რითი გამოსკრა?
დანის წვერითა.
რითი შეჰკერა?
ნემსის წვერითა.
რითი ჩაიღო?
სიხარულითა.
რით გაიხადა?
ხორცის გლეჯითა.

ჩემო სამშობლოვ 46

ჩემო სამშობლოვ მთაგორო,
მიდამოვ ველებიანო,
ქვევით ხეებო, გარშემო
სულ მუდმივ თოვლო წყლიანო,
გალმა გამოლმი კლდეებო
და იქვე ჯიხნო რქიანო,
მაღალ გორაზე სამებავ,
ირგვლივ ველებო ტყიანო.
მაღლა ასულო მყინვარევ
სულ მუდმივ ყინულიანო,
ქვევით სოფლებო ხევისავ,
ველებო მუდმივ ცხვრიანო.

იქვე ჩვენებურ მეცხვარევ,
სულ მუდმის ქვეყნად მტრიანო,
სალი კლდით გამოზრდილი ხარ,
ორბო შე მძლავო მხრიანო,
მტრებისთვი მუდმის მზათა ხარ
სიმაგრევ სპილოს ძვლიანო.

მზის დაბნელება საქართველოში⁴⁷

ათას რვაას ორმოცდა თერთმეტსა წელსა
იენისის თექვსმეტსა დღესა
და ერთსა მთვარესა,
მეცნიერები გამოჩნდენ,
ანგარიშს კრეფენ ცისასა,
სოფელში გამოამცხადეს,
დაღამდება შვადლისასა!
სოფელი ძლიერ შეშინდა,
დაემხო დეღამიწასა.
სულ ჩვენი ცოდვით მოვიდა,
პასუხს არ ვისმენთ ღვთისასა!
ზოგზოგი ერთად დგებიან,

ზოგნი მიდიან ღვდლისასა,
ეგებ ღვდელმა გვიპატოოს,
წერილს კითხულობს ღვთისასა.
ტაბლისგან გასუქებულნი,
სათბილოს ჭამენ ცხვრისასა,
აღლიშობასა იწყებენ
თავისი მოწათისასა,
მოწათეს რომ არ ზოგავენ
ჩვენ რას ვიწამებთ მისასა!
ილიას ჩვენ რას მოუგებთ?
ღურბელს დაუძღვის ცისასა,
თუ უნდა ზღვასაც დააშრობს,
შიგ გამოაჩენს ქვიშასა.
დასალმებას მოვესწარი
მთვარისასა და მზისასა,
ერთმანეთს პირსა კოცნიდენ,
ამბავს ეტყოდენ გზისასა.
არ ვიცი იყო სალმოზა,
არ ვიცი ჩხუბი ვითარცა.

ჰე ჰაი, წუთისოფელი 48

ტიალი წუთისოფელი
ხილვას არ გვაცლის მზისასა,
უდროვოდ გადაგვაქცევს კე¹⁾
მგზავრსა შავეთის გზისასა.
ბევრს ჩააქცნობს კე კაი ყმას,
ბევრს ქალს ვარსკვლავსა ცისასა.
როგორც მზე, მოჭრილს უდროოდ
ნორჩსა აყრილსა ხისასა.
კაცნი ვართ, მაინც ვილხინოთ,
გულს ნუ ვახარებთ მტრისასა,
ჩვენც ისე დავიხოცებით,
როგორცა ხედავთ სხვისასა.

1) ნიშნავს „ხოლმეს“.

სიკვდილი⁴⁹

ციდან ჩამოწყდა ვარსკვლავი,
დაბლა დაეცა ბარსაო;
ღმერთმა დაგწყევლოს, სიკვდილო,
დახვალ ეშმაკს გზასაო.

შესვალ, დიდგულად დაჯდები,
დედის ერთაის თავსაო,
შესვლით ვერაფრნ გაიგებს,
გამოსვლით გასტებ ჩქამსაო.

სიკვდილი ჩაგოიძისა
თოფივით იზავს ხმასაო.

დამგლოვდა მთელი ალფანი
ტანზე ჩაიცივამს შავსაო.

სწორები აღარ სწორობენ,
შეეჭმევიან თმასაო.

ცოლის ტირილი უხდება,
როგორც ქუხილი ცასაო.
კრძალებით ეტყვის სიტყვასა,
მშვიდობით, წადი გზასაო!

არ დაგიჩაგრავ შეილებსა,
არ შევანატრებ სხვასაო.
თითონ ჩავყვები ბინაში,
თითონ ვადოლებ ცხვარსაო.

შენსა სახელათ დავხვდები,
ვინც მოვა ბინის კარსაო.
არ დაგიჟანგებ თოფხმალსა,
ცხენს არ მოვაკლებ ნალსაო.

ქისტეთ ამბავი წავიდა,
დამ დაუძახა ძმასაო:

— რას მომცემ სამახარობლოს,
ამბავს გაიმბობ კარგსაო?

თუშებს მოუკვდათ ბათქაძე,
ვინლა შეგიკრავთ გზასაო.

დიდგულათ გადმოლალავდეთ
თუშის ცხენსა და ცხვარსაო.

— რაც შენა კარგი მიახბე,
ღმერთი შენ მოგცემს კარგსაო.
სთქვა ერთი, ვაი დედაო,
თან მოიწმენდდა ცრემლსაო.
ვინც რომ გაიგო ეწყინა,
არც არა მისცეს ქალსაო.
ნუ თუ რო ღმერთი მოჰკლავდა,
ემაგისთანა ყმასაო.
პირი სახენი ბროლს უგვანდ,
გული რკინას და ქვასაო.

ფშაური 50

ერთხელ მეც ვიყავე ლაშარსა,
ორ ქალთ შუაში ვიჯდოდი,
შამაქის თავის წაწალმა,
მხარაჩი შავიჩიკოდი,
საცა ბუზიკა აჩქამდის,
უწინ მე გადავფრინდოდი,
რა ვქენამ, ჩემო ლამაზო,
რადგან ლამითა ვთიბდოდი,
ჩემ ხარ მშიერა ყვიროდის,
მე რო საბძელსა ვხდიდოდი.
შავხდოდი კირცხილაზედა,
დაჰქროლნის, დავიკმეიხოდი.

ფარინე, ფარინე ⁵¹

ფარინე, ფარინე, სულ ფარინე,
ფარინე! ძიზისძირელი
არა ვარ—ქალი ვიტაცო გზაზედა!
ფარინე, ფარინე! ქაისხეველი
არა ვარ—ძნები მიმქონდეს გზაზედა.
ფარინე, ფარინე! ანახურელი
არა ვარ—ცხვართ ვვაჭრობდე გზაზედა.
ფარინე, ფარინე, სულ ფარინე,
ფარინე! მე ბაზალელი არა ვარ,
კირიც მომქონდეს გზაზედა.
ფარინე, ფარინე! პირმისანთი
არა ვარ—შარიც ავტებო გზაზედა!

ფარინე, ფარინე, სულ ფარინე,
ფარინე! ძავლეურელიც არა ვარ,
ყაჩაღს უძლოდე გზაზედა.

ფარინე, ფარინე! კადოეთელი
არა ვარ, თაფლი მიმქონდეს გზაზედა.

ფარინე, ფარინე, სულ ფარინე,
ფარინე! მე დგნალელი არა ვარ,
თივები შედგეს გზაზედა.

ფარინე, ფარინე, სულ ფარინე,
ფარინე!

მონადირე ⁵²

აიმა მთასა გახედე —
წარათი წაზღვამს ნისლისა.
მხრით მიზღვეს მონადირეი,
მხრით ქოჯო¹⁾ ჰკიდავ ისრისა.
პირდაპირ ჯიხვებს შეხედავს
გუნება გაჯავრებული,
ესვრის ვაჟ, გადმააგდებსა,
ჩახედავს გაცინებული,
შინ დედა მოელოდება,
ჯერი უდგ დამზადებული:
„შვილი არ მომივ ცარიელ;
კას დღეს მყავს დაბადებული“.

1) შვილდის ისრების ჩასაწყობი

პატარა ამბავი 53

პატარა ამბავს გიამბობ,
ჩონგურო საყიყინაო,
რაიც რამ გითხრა, ისწავლე,
შენც არა დაიცვილო,
უნდა ჩაგიგდო გულადა
ჩემი სალამო, დილაო.
მე ვიყავ ქაჯთა სოფელში
გუშინ გათავდა კვირაო,
ვუყურებ ქაჯის გოგოსა,
სწორფრობა გამიპირაო,
არცა გინება მწადიან,
ქაჯ იყო, მაბილბილაო,

მე იმას გამოვეპარე,
ეჯავრა, გამაწბილაო.
მცხეთას შავამხე ბანზედა,
ვერვინ მავხელე შინაო
მარხედ ორ შაწუხებული,
ხანდიხან ამავშინაო,
მხარ-გვერდზე შამავექადლე,
დაღალულს დამეძინაო.
გონთ მოველ გახარებული,
სიზმრად მინახავს თინაო,
გარმავხენე და არ იყო,
სიცოცხლე მამეწყინაო,
მაგასაც სხვასად უსმევავე,
ჩემთვის შანახულ მინაო,
ჯაბრობას თავი ვანებოთ,
ქალო, გონთ მოვედ, თინაო,
თორემ ბევრი მყავს ნაცნობი,
თუ გინდა გაიცინაო.
შენი გულისთვის გავწირე
ოცდათორმეტი ბინაო,
ლექს სხვაზედ გადავაქციოთ,
ბან მომეც საჟიჟინაო,

გარმავეიტანე ქალალდი,
დავწერე „ანა-ბანაო“,
გალმა სოფელში მაწვირეს,
მასპინძელმ წამიყვანაო,
მეგულდიდების ქალები,
თინა იქ აღარ მტანაო.
ღმერთმა მასპინძელს უშველა,
მალედ იქ მაიყვანაო.
მენიშვნებოდა ქალალდი,
შუქ დადგა საკვამითანაო,
მარსკვლავმა თენებისამა
პაპიროს მაუტანაო,
ჩემზე ხევსურებ ჯავრობდეს:
„აქ რასთან მაითარაო“.
ზოგებ მითრევდეს: „დაწვევი,
ქრთამ ვინამ გაიტანაო,
არ მეძინების, ქალებო,
არ ვწვები, ღმერთის მამაო,
სრულ თეთრად უნდა გათენდას
შინ წასვლა მგულავ ხვალაო.
ცის პირიც შამაბედენდა,
კარი გააღო ცამაო,

მიაც ძალიან დამათვრა,
შარაში ლუდის სმამაო,
გაყრამა უწადინომა,
ველარც არაის თქმამაო,
ახლა შენ იცი, ძმობილო,
ლუშმანთა შენმა ჭკვამაო,
ეგ ლექსი გამომიგზავნეთ,
მე და ფანდურის ხმამაო.

მეცხვარე⁵⁵

მეცხვარემ ცხვარი გაშალა,
შემოეფინა ჩრდილსაო,
შიგ ურევია ბატკანი,
ჟივილი მოდის ცხვრისაო.
წინ თითონ გამოუძღვება,
ხმა მოსდევს სიმღერისაო,
გახედეთ მწვანე მინდორსა,
ბალახით შემკობილსაო.
რა მშვენიერი რამა ღარ,
დილაო ჩვენი მხრისაო,
ამწვანებულო ველებო,
იალალებო მთისაო!
გადაცენილან მთაზედა
თეთრი ფარები ცხვრისაო,
მეცხვარე ცხვარზე დავდივარ.

მთაზე ვაძოვებ ცხვარსაო.
თან დამდევს ჩემი მყეფარი,
ვედახი მურიასაო,
მხარზე მკიდია ხირიმი,
არ მეშინია მტრისაო.
წელზე მარტყია ხანჯარი,
პირი აქვს ფოლადისაო;
დილით მივდივარ წყაროზე,
ჩამოუჯდები თავსაო.
ხალი¹⁾ და კალტი²⁾ წინ მიდევს,
კორჩხოთი³⁾ ვხვრეპავ წყალსაო,
გემრიელად შევექცევი,
ვატარებ დროებასაო.
ახლა გამოვალ გორასა,
ჩემ ცხვარს დავავლებ თვალსაო,
ცხვარი დაყრილა თოვლივით,
ამ შუადღისა ხანსაო.
გადვიხედ-გადშოვიხედე,
გაღმა გამოღმა მთასაო,

1) ხალი—დახალული მარცვალი

2) კალტი—ხაჭო.

3) კორჩხო—მოქნილი თხის ტყავის ქურჭელი.

მთებს ნისლი შემოხვევია,
შიგლა შიგ თოვლიანსაო.
შიგა ჩქამობენ შურთხები¹⁾
მალლისი ჩვენის მთისაო;
გალმა გამოღმა გორები
საძოვარია ცხვრისაო.
გალმა გამოღმა ხევები
ერთურთ მიმცემი ხმისაო,
წიფლოვანა და ბორბალო,
სათავე ალაზნისაო.
მალლის მთის ცივი წყარონი,
ჩქეფით ჩამოდის ძირსაო,
ამ წყაროებით შედგება
მდინარე ალაზნისაო,
ჩადიან, ემატებიან
მშვენებას კახეთისაო.
ამ ლექსის მომლექსებელი
პავლეა, ცხენზე ზისაო.
თავს დავტრიალებ ცხვარ ბატკანს,
თვალს არ ვაძინებ ძილსაო.

1) შურთხი—მთის ინდაური.

თამაზას ლექსი⁵⁵

თამაზამ ცხენი იყიდა,
წარუხო ქონდა ფათარი.
საწისქვილოთ გაამზადა,
აკიდა სამი ბათმანი.

აქედან კარგად ჩავიდა,
იქიდან შექმნა ჩანჩალი;
შუა გზაზე რომ მოვიდა,
გაშალა ძუა ფათარი.

თამაზა ეუბნებოდა:

- ადექ, ცხენო და წამოდი,
ღვინით ხომ არ ხარ დამთვრალი?
- თამაზა, თავს რატომ იგდებ?

მე ღვინით რა დამათრობდა,
მუხლებში არა მაქვს ჯანი.
ბევრი ვეცადე, თამაზა,
ვერ გაგისტუმრე ვალები.
როცა კარგი დღეს წახვიდე,
თან წაიყვანე ქალები,
ხურჯინი ზურგზე მოიდევი
და გადმოქაჩე თვალები.

ზურაბ⁵⁶

ზურაბ თან გახლდეს მსახურნი,
ერთხან რაკ დაიბადეო,
სადაც წაასხი ლაშქარი,
სუყველგან გაიმარჯვეო.
გაითქვი ისპანამდინა,
ყენსთან გაიზარდეო.
აშენებულ თქვეს ოსეთი,
ხარ-ცხენი გამოლალეო.
აქებენ სოსლომიშვილსა,
წახვედ და ეგიც ღნახეო.
სოსლომიშვილის ლურჯაი
სიმამრის გამულალეო.
ზურაბ, გიბარებს სიმამრი:
— სიძევ, საფურცლეს მნახეო,
ღალატ ჩემ გაგიბედავი,

ღალატი ჩემიც ნახეო!
ხილი მაართვეს საჭმელად:
— სიძევ, შეექე ხილსაო!
ჯერ ხილი ჭამა ზურაბმა,
მემრ პირი წახყვა ლხინსაო.
თავს ადგენ მოღალატენი,
მიმსხდარ ხყვან ყურის პირსაო.
ღალატ შაუტყვა ზურაბმა,
აჩქარდა, ზურნას ხსნისაო.
ხმლითა სცა ყვარჩიბარჩიძემ:
— დახკარით კახპიშვილსაო!
თუშთ მაურავის ხანჯარმა,
ზურაბ, გიწვდინა ცრუვსაო,
მოგხდა მაურავის ხანჯარი
მარცხენა გულის პირსაო.
შახდების თუშთ მაურავსა
ზურაბის ქამა ხანჯარი,
ბარამს უბოძვე, ბატონო,
ზურაბის ცხენი სალარი,
ტყავ-კაბა—სატინაშვილსა,
ზედ ოთაღალი მაღალი.

ალ. შაზგებეს⁵⁷

ძეგლად გულს გადგა სალი კლდე,
დარაჯად ბერი მყინვარი,
და ნანას „თერგი“ მოგითხრობს,
შენ გვერდზე ჩამომდინარი.
უდროოდ გაჭალრებულმა
დღე არა ნახე მცინარი.
შეგიპყრო სევდამ ტიალმა,
და ჩაჰკლა ნიჭი მდიდარი.

მუინვარს⁵⁸

შენი ჭირიშე, მუინვარო,
მაგრა ნაგებო ძირითა,
დარაჯო ხევის სოფლების,
შემკულო შვილიშვილითა.
შვენებავ ჩვენი მთებისა,
სამხრეთითა და ჩრდილითა,
ვის ვულს არ მოჰფენ სიამეს,
როცა გიხილავს დილითა.
თავს გადგას ოქროს გვირგვინი,
მკერდი მორთული ვერცხლითა,
საომრად შამზადებულნი,
ლომ-ვეფხენი გიდგა გვერდითა.

ძირს თერგი ღვართქათიანი,
ნადენი შენ შევლთ ძირითა.
შენი ჭალარის ჭირიმე,
ნადულო ქვა და რკინითა,
მთათ მეფევ, გაუტეხელო,
ნათქვამო კიდის კიდითა.

მიხეილ ზურაბიშვილი⁵⁹

მიხეილ ზურაბიშვილი
ფანდურზე ავტირდებიო;
ავამე, ჩემო ნადობო,
სადარა იმყოფებიო.
ყოილო მთათა მშვენებავ,
ვისი ეშხითა სჭკნებიო?
ვის გაუცინებ ნეტარა,
მხარზე ვის დაუწვებიო?
ლამაზ თეთრ კელაპტარივით
ვის ხელში ჩამასდნებიო?

ვისრა სახლს დაემწყემსები,
ვის კერას ჩამასჯდებიო,
მე კია შენი მგონები
ჭკუაზე გადავდგებიო,
დამიბაროდი, ლამაზო,
თუ კიდევ გავხარდებიო.
შენი გულისად წამოვალ,
შორს გზას არ დავხარდებიო,
მოგკვდები შენის ნდომითა,
სამარეს ჩავეგდებიო...
შენც ნისლო, ადე, მთას წადი,
თაჭზე რას მებურებიო,
ჩემო ლამაზო მნათობო,
მთვარედ არ მოიხდებიო.
ქალო, არ გასახარელო,
რარიგად მიმტყუენდებიო:
არ იმას მპირდებოდი;
„მე კი არ გავთხოვდებიო,
კარგი ბევრია ქვეყნადა,
მალე ნუ აჩქარდებიო“.
კიდევაც გაგათხოებენ,

შენ შინ არ დაჰბერდებიო.
ქალის მთხოვარო, მთხუებო,
ცეცხლითამც დაიწვებიო,
შენავ გახსენებ ისრივა,
მაინც არ მავწყინდებიო,
შენ წახვალ, დამიბნელდება,
ორმოში ჩავარდებიო,
არ გეუბნები ტყუილსა,
ჩვენს ხატებს გეფიცებიო.
მე კი სუყველას ვასრულებ,
რასაც რომ დაგპირდებიო,
მაგრამ შენ სხვაგან მისდიხარ,
ჩალაში მემალებიო.
ოხერო წუთისოფელო,
ჩემს თავზე ცოდვას შერებიო!
ქალო, რას უხედ ქმრეულოსა,
უკმიახადა სდგებიო,
უმისოდ ფეხებ გისხლტება,
მაშინვე გაგორდებიო.
არ დაიჯერო გულითა,
მარინე, გეხუმრებიო.

შენც დამწყევ გულის ნებითა,
მენამც კი დავმიწდებო,
მეყოფა, ნულარ დამცინი,
ქალო, მიწაში ვძვრებო.

ფაურკი ლექსები 60

დელა ვაცხონე ბიჭისა,
არალო კიმლის შვილსაო,
თელავის ბოლოს რო იცნო,
ხანჯარი თავის ძმისაო.
ბიჭო, ვისი გრტყავს ხანჯარი,
ამოგებოდა კითხაო,
თუშისა არის, ყონაო,
თუშისა რჯულძაღლისაო.
გადაუფრინდა, ასწვადა,
დაუშვა ძუძუს პირსაო,
ვენახზე გადაუფრინდა,
შინ მიდის მშვიდობითაო,

გაღმოსცვივდება ყაზახი
თავიანთ რეველვითაო.

ქალი ვარ დარჩიასი,
დიღუეთსა ვარ ციხესა,
დიღუეთს დიდი ციხეა,
წვერ ცისად მიუზნექია,
შიგ მიღვა ტახტი ლოგინი,
ქვეშ ნარეკალი მიგია.
წინ მიღვა ოქროს ლანგარი,
ზედ კვიცის ხორცი მიწყვია.
ზედ მიძევ დანა აღმასი,
ჯავარი ტარი მიგია.
საქმელად ველამუნები,
რჯული ვერ გადამიგდია,
აბა, თუ კარგი ბიჭი ხარ,
წამოდი, წამიყვანია.
პირდაპირ მიზის ლეკია,
ჩემი საქმარო არია.

მეცხვარედ ვიყავ ქელაში,
მეცვნიან თეთრან თექანი.
ბევრ ბოსლის კარა გავალე,

ბევრგან გავშხრიკენ ცეცხლანი,
გულსა მიწვიან ბევრ ქალას,
წინდაიანან ფეხანი.

ჭიმლაში ივანეური
ღღეში გალესავს ხმალსაო,
ღედა უცხობდა საგძალსა,
მამა უბანდავს ჯღანსაო.
წავალის მამიდასთანა,
მამიდა დასწერს ჯვარსაო,
წალმ გახყევ ჭიმლას—
"შენ სამპატიოს ყმასაო.
ჩამოჯდა მუჭის ღელესა,
ფშაო, დაგავლებ თვალსაო!
მწყემსებსა ხკითხავს ამბავსა,
მთიბლებ სადა თიბს მთასაო?
ანმც ყარტაულას შამყარა,
ან ფეხდით თევდორასაო,
ან ბეკსა ბეკურაულსა
ყელლილიანის ქმარსაო.
გამოგეწევა ღუნხევისა
ცაბაურ მთიულს ჯარსაო,

ხმალსა სცემს ყარტოულასა,
წინ გაუგორებს თავსაო.
დარბაეში შაყვარდება,
წელთით დახკედავს კარსაო.
შვალის ხობურაული,
წინ შაიმაღლებს ხმალსაო.
ძაღლო, აქ რად შამოხვე,
რად გვირევ ჯვარის კარსაო?
ივანეურის ფრანგული
კალას ჩაჰქონდა წყალსაო.
ბასრი ყოფილხარ ოხერო,
მაგით თუ ხფქავდი შვალსაო,
ადევ და წადი, მერცხალო;
შაუდევ ფშავის წყალსაო.
უთხროდი დედუას ჩემსა,
ნუ შეეჭმევი ჯავრსაო.
მამას შინდიას მითქოდი,
თოფს ნუ შამიჭმევ ჯანგსაო.

ფუაური⁶¹

ამბობენ ბადათ კრელასა,
შორით წამოსულ მეზავრსაო,
წამოვა, გამოსცილდება
თათარსა დალისტანსაო.
გადმოვა თიანეთშია,
ღვინოს დაუწყებს სმასაო,
მარტოკა ვერას იამებს,
მოიპატიეებს სხვასაო.
ის კი არ იცის საწყალმა,
ძმაკ უღალატებს ძმასაო.
ბატარში თოფი გავარდა,
ღგავის ლეურლის ხმასაო.

— რა ამბავია, ბიჭებო?
ჭრელს ხო არავინ დახკრაო,
ბრალია კარგის სიკვდილი,
ვარსკვლავ მოეხსნა ცასაო.
შაიკვრის შავებ ღრუბლები,
დადგება მუქუს თავსაო,
გაიგეს ჯერაულთასა,
ბევრ ვაშკაც უშვებს თმასაო.
ბევრი ქალ იჭრის ლამაზი,
შვილად ნაჭრევსა თმასაო.
ნუ ეტყვით იმის დედასა,
ვერ მოვა გულის ხმასაო.
გამოვა, ტირილს დაიწყებს,
მთანი ეტყვიან ბანსაო.
ან ცოცხალს ვინ შემინახავს,
ან ვინ დამმარხავს მკვდარსაო,
ან ვინ მოუვლის ვაშკაცო,
შენ ნაწილ მთა და ბარსაო.

თოვლიან-ყინულიანი⁶²

თოვლიან-ყინულიანი
სჩანან ლეკეთის მთანია,
სად იყოს აბანოს ხევი,
თორღვაის ნაციხვარია.
თორღვა ყოფილა ხევსური,
ლევანის¹⁾ ნაბიჭვარია.
ფშავლებს რო დასდვა ბეგარი,
თითო შიშავი ცხვარია.
თითო ნაცრიან-ტომარა,
ამშრალებინო წყალია,
სამუცო გაძომიყოლეთ
თითო არწივის მხარია.
ვინცა შენ მოგცეს ბეგარა,
წაუწყდეს შამა მკვდარია.

¹⁾ ერეკლე მეორის შვილი, ახალგაზრდა დაიღუპა.

ფზაური⁶³

მთვარეო, მთვარის ნალეო,
ჭიჩოსთავს მოდი მალეო,
იქა რო ორი ქალია,
ერთი მზე, ერთი მთვარეო,
ერთი შენ წამოიყვანე,
ერთი მე წამამგვარეო.

რაი კარგა დაუხვდება
ნათლიდედა ნათლიასა,
სანიაზო საკმელს აკმევს,
ნიორწყალსა ანტრიასა,

ბატარა ყველას მაუტანს
იმასაც სუ მატლიანსა,
არა, ჩემო ნათლიდედავ,
მე ვერა ვჭამ მარხვიანსა.

დამბერდი მიცქის ლურჯაო,
დაგეყუდება ძვლებიო.
სანამ კარგად ირბინე,
სანამ გეკრას ნალებიო,
მერმე დავარდნა მაზედა,
რო დაცვდა ნალურსმანებიო.

წყალ გაღმით გყავს ძროხაო,
ჩიქილა ჭრელო დედუნა,
მანდ გამოხდომა მინდოდა,
ხიდი აღარა დებულა.

თხას უთხრეს მგლისა სიკვდილი,
დაიკიკინა, გაიქცა,
თხაო, რას გაგხარებია,
განა სამგლეთი დაიქცა?

თავფარავნელი ჭაბუკი
წყალ გაღმა ქალსა ხყვარობდა,
ზღვას შუა ხქონდა სავალი,
ცურვით თევზებსა ხდარობდა.
ღამე ჩაუნთქამს მორევსა,
შუაზღვას ბობოქარობდა,
მოყვარე სანთელს უნთებდა,
სანთელი კელაპტარობდა,
ერთი სულელი ბებერი,
გვერდს უჯდა, აბეზარობდა,
სანთელ გაუქრა ბებერმა,
სანთელ არ კელაპტარობდა,
მეორე დილა გათენდა,
სოფელი რასმე ჯარობდა.

ყვარაში გადმოვიარე⁶⁴

ყვარაში გადმოვიარე,
გომურ ავიღე ქირითა:
ხარი მყავ სამულელაი,
უნდა გავკვებო თივითა.
კარგას ქალასთან ვიძინებ,
არაყს მიზიდავს მინითა,
საბძელში შამამიჩნდება
გაცინებულის პირითა.
დედამ დაუწყო ძახილი:
— ქალო, ქათმები ყივისა!
— ნეტა რომელი იძახი,
რა სძლები ჩემი ქირითა!

ჯერ ხო არ გათენებულა,
არ გამამცხვარვარ ძილითა.
არც მამწყენია ტოლება
ლამაზის, კარგის პირისა.

დანიშნული ჟალის დაღონება⁶⁵

ნეტავი დამიწუნებდენ,
დამანებებდენ თავსაო!
დავწვე, არ დამეძინება,
ვარგო შენ გონებასაო,
ავდგე-ამყვება საგონი,
დავიწყებ ღონებასაო.
მე კი რა გადამავიწყებს.
შენს ხვევა, ტოლებასაო!
მე შენთან წოლა მერჩივნა,
დედმამის ცხონებასაო.

დამეხსენ, ხევსურის ქალო⁶⁶

დამეხსენ, ხევსურის ქალო,
ნუ სძრავ გველივით ენასა,
თავი კოდალას მიგივავ,
ფეხნი ხოხნოტის ღერასა.
ისე არ მინდა შენ თავი,
რო კვამლი კლდენი კვერნასა.

თუში შალვაის ქალი⁶⁷

აღვანში სანაქებოა
თუში შალვაის ქალია.
ქმარი მოუკლეს ქურდებმა,
ძალით გალაღეს ცხვარია.
ეს რო გაიგო დიაცმა,
შამაიხვია თმანია,
აისხა იარაღები,
წელზე შაიბა ხმალია,
თავზე დაიდგა ჩაჩქანი,
საომრად მიდის ქალია.
შაჰკმაზა თავის ლურჯაი,
ცხენი ჰყავ ნიავე-ქარია,

ზედ შაჯდა, გამაამალა,
გაშიარა გზანია,
ალაზნის პირზე მივიდა,
მაზლი შამოჰხვდა ჩქარია.

— მაზლო, რა უყავ ივანე,
შენი ძმა, ჩემი ქმარია?

— კოდის წყაროსთან დაესწირე,
წითლის არაყით მთვრალია.

ქურდებს შეეკლათ რჯულძაღლებს,
გზის პირთ დაესწირე მკვდარია.

თავით დაესკვათ ალამი,
შავის ყორანის ფრთანია,
თავად კი გაქცეულიყვნეს,
ველარ უნახე კვალია.

მზე ამობრწყინდა⁶⁸

მზე ამობრწყინდა წითლადა,
სხივსა ჰფენს არემარესა,
მის ნახვა ყველას დაატკბობს,
ყვავილთაც გაახარებსა.
ქალამ გაუშვა საქონი,
შამოაყოლა ქალებსა,
თავდახრით წინდას მიიქსოვს,
თვალს ავლებს არემარესა,
გულში, ვინ იცის, რას ფიქრობს,
ან ვის დარდს იზიარებსა...

ბლარიკაულის ლექსი ⁶⁹

ბაბო ვარ ბლარიკაული,
ახალწვერ შემომავალი,
გაცვითეს ძეძულოთელთა
გზა სამართალში სავალი.
ტანად კი ბატარაი ვარ,
საქმეებს ბევრებს ვჩადია.
ჯერ ძეძუროთას ვიპარე,
მემრ ხახმატს გადავეჩვიე,
კვირიკას ფლასებ დავპარე,
ავდექ, დუქანში გავსწიე.
ინოს ძირს ჩამოვიტანე,
ბეროს არაყზე ვაძლიე,

ამავით ნაყიდ არაყი
ისევ კვირიკას ვასმიე.
ქურდის მგზავრობა დალოცა,
ჩემ გამარჯვება ვათქმიე.
— კვირიკავ, ერბოს ნუ ხარჯავ,
გიჯობს ქალს სქელსა აქმიე.
შააპატივე კარგადა,
ჭიდილაობას დასჩვიე.
რასლა შემდური, კვირიკავ,
სასამართლოებს შაგჩვიე,
დაფშლეკილ წვერან აგ-ჩაგქონ,
არ გჯერავ, კარგად დაპკვლიე.

ღიაცის ჩხუზი თაგვეზში⁷⁰

საბოსლოთ ამამაგალი,
წისქვილში მავედ დამზრალი.
ამანდ რო თაგვეზ ყოფილა,
სრულ გადაკრიფეს მარცვალი.
ცოტახან დამძინებიყო,
გულზე დამისვეს კაწარნი,
ერთ მენაც გადაუქნიე,
კლიკასა შასდგეს ჯახანი.
წალაღეს შუა კაცადა,
რომელნიც ჰყვანდა მაღალი,
მოვიდა მუქარაზედა,
ჩამაეკიდა ხანჯარი.

თაგვების სამუქაროდა
შენაც წელზე მბავ ხანჯარი.
მამას ჩემჩემა სატკეცლად,
რკინა აილო მაგარი.
დედასჩემს სწყევდა, ჰკრულავდა,
ჭირმ შაგიჭამოს თავტანი!
კაცი ხარ მოხუცებული,
შენგნივ რაილას საქნარი.

ბოზიან ძვირნი ⁷¹

ვისაც რამე აქვს, სვას, ჳამოს,
დაჯდეს და გაიხაროსო.

საწყალი გოგიას ქერივი
აფხაკუნებდა თაროსო.

შვილებს ჳპირდება: ერბო-კვერცხს,
სოსოს, დათას, და მაროსო.

მაგრამ ვინ მისცემს ერბო-კვერცხს
იმ მშობელ გასახაროსო!

ვარცლშიაც პური არ უძევს,
მარილი მოაყაროსო.

ისევ მიმართა ტაფასა,
გუშინდელ ნაღულ ფაფასა,

წამოიუსვა კოვზის პირი
და შეასუსნა ყველასა.
ხან მელიის ზღაპარს ეტყვის,
ხან კი ჩიტუნის ამბავსა,
აქეთ იქით ეწევიან
ღედის დაგლეჯილ კაბასა.

მგლის ოინეზი ⁷²

მგელმა თქო: გუშინ გორს ვიყავ,
თუთა ვჭამე და ბალია:
ახმეტა შემოვიარე,
ყურძენს შასვლიყო თვალია.
გავხედე ჩემსა ფერდოსა,
შამოჭფენიყო ცხვარია,
წინ და წინ დარჩეულიყენეს,
რანიც ურჯულო თხანია.
გადაუფრინდი, დავაჯე,
თხამ დაიძახა ვაია,
გადმაეშველა პატრონი,
მხარ ელო შვინდის კავია.

გადმამიქნია, დამადვა,
მამტება თეძო-ძვალთა.

— დაიცა, შვილო, შემცხვარევ,
ხო აქავ გიდვა ცხვარია!

შუალამისას მოგიხდე,
შიშაქს გაგიკრა თავია.

გამამიყენო მწევრები,
ველარ გამიგონ კვალია.

წამოვსწვე მზისა ყუდრიასა,
გადმამედინოს წვენია,

დამჩხავხავებდენ ყორნები,
კაჭკაჭი ბოლო გრძელია.

რახელ კარგი ხარ 73

რახელ კარგი ხარ, ზაფხულო!
როდის მოგვივა რთველიო?
ისით დრო როდის მოგვივა,
ილასტებოდეს ქერიო;
ბარში ჩქამობდეს ნამგალი,
მთაში ელობდეს კელიო,
ემზადებოდეს მხედარი,
ნალებს იკრავდეს ცხენიო?
ვაჟი ჩვენ სოფელს ბევრია —
მხრით მფრინავ შევარდენია,
ბევრია სხვა სოფელშიაც
ბაგაზე დასაბმელია.

ვაჟ უნდა იყოს ისეთი,
არ აშინებდეს ხანჯარი,
ფოლადის სათითენიო;
მთვრალად დაიწყებს კვეხნასა:
სახელ თუ ვერა ვქენიო!
უნდა წავიდე ღილღოსა,
ცხვარი მყავს მოსასხმელიო,
მთვრალმა ბევრ იცის კვეხნაი,
რომ მოფხიზლდების ძნელიო,
ამა ლექსისა მათქმელი
ან გრილი ხასის ფერიო,
აღარ წვებიან ქალები,
სახელ თუ ვერა ვქენიო.

დიდი ხნით უნახავი ღა 74

დამასტეს ვარდნი აყოვდენ
ძირად ერთაის ხისანი;
შასახვევენელად მამწონდენ,
მკლავნი ყოფილან დისანი!
რად რაით გამრისხდომლიყვენეს
თვალნი მალალის ხთისანი?
მანამ დას შავგმანდებოდი,
არ შამიშვებდენ მიწანი,
ცრემლნი არ მელირსებოდენ
ჭალისანი და რძლისანი!

ფსაფელთა კამათობა 75

1. ძოდია მამასახლისო,
მწარე ხარ, როგორც პიმპილი!
გიყვარდა, კიდევ მოგერგო
სოფელში ცხენით სირბილი.
გადაბრუნება ქუდისა,
კარგას ქალასთან სიცილი.
დასწველე მამიდებეი,
შენზე ყროლ, შენზე ვიციანი.
გარყვნილ ბალღივით გამიხე,
ძუძუს დაუწყე ზიდილი.
2. ვენაცვალე ჩვენს ბულაანსა
რო ჰგავის ლოცვა წირვასა!

უკვდავებისა წყარონი
ყველგან გამოდის ცივად.
ციებცხელება არ არის,
გაიგონებენ იმასა.

— ჩავფუფქე თქვენ ლაფანყური,
გადაქცეული ჭირადე,
საცა უბანში გაივლით,
ყველგნით გაიგებთ გმინვასა,
მალღმალ გაგაბაგბაგებსთ
სიცხეა თქვენ კი გცივათა.
ჯღაბივით მაიკუნჭებით,
გაალრაჭუნებთ კბილათა,
მისდიხართ აფთიაქშია,
გაძლევენ ცისფერ ხინასა.
ხან ხინაც აღარა გშველით
და გადადიხართ ყირასა.

სიკვდილის სიმღერა 76

სიკვდილმა თქვა: ზღვიდან წამოველ,
ზღვა ჩქეფით შემოვიარე,
შევკაზმე თავის ლურჯაი,
ხმელეთ სუ ჩამავიარე;
გადმაუხედენ ფშაველთა,
ყროდენ როგორც იანი,
ჩაველირე და ვერ ჩაველ
ხალხი ჰყოლიყო ძრიალი.
შორს გზაზე ამომეგება,
შავარდენ იყო მხრიანი,
გადმაუხედენ ხევსურთა,
შავნ იყვნენ, როგორც ჭიანი,

ჩაველ და ისე ჩავთიბე,
როგორც ნალევმა¹ თივანი,
ბევრისა კარი დავსჯარე,
ბევრისაც ისევ მღე არი,
ბევრისა დედა ვატირე,
ბევრისა ცოლი თმიანი;
ბევრისა თოფი შავკიდე,
სიათა, პირ-კომლიანი,
ბევრისა ხშალი დავაგდე,
ფრანგული ფხა-სისხლიანი,
ბევრის ქალისა გავწირე
კალათა ჩხირ-წინდიანი.

¹⁾ ნალევი გაცვეთილი ცელი.

ხმაღვე 77

ხმაღს ნუ ჩახედავ, მოყმეო,
ხმაღი მშიერი მგელია;
გაგიჭრის, გაგიხალიზებს,
ბოლოს საფლავის მიხრელია.

როსტომი⁷⁸

როსტომ თქვა: ერთი არა სჯობს
ამ ჩემსა მოგონებასა,
ერთხელ სჯობია სიკვდილი
სუ მუდამ დაღონებასა.

სადაც კარგია კაი ყმა,
რათს კარგისა მქმელია,
წავალის, ძოჰკლავს ნადირსა,
ჭალაში მწვალის მწველია;
დააძლებს ამხანაგებსა,
თავად მშიერი მგელია,

ქალის დალოცვა

დამასტესა ვმკი ყანასა,
ძნა მოდის ჯარის-ჯარასა,
წყალს არვინ გამომახდინა,
ცრემლი ჩამომდის ღვარასა.
გიორგი ბახტარის-შვილო,
შენამც შარჩები დედასა,
წყალსაც შენ გამამახდინე,
შამისვი ცხენის გავასა.
აქამცა გაგემარჯვება,
სადაც ხმალ იქმენ ელვასა,
მოციქულობდენ ისარნი,
შუბნი იქნევდენ ენასა.

მე სოფლის თავსა ვესახლე

მე სოფლის თავსა ვესახლე
და არ სოფელი ჩემ თავსა,
სოფელი კარგა მთავსობდა,
თუ მე სოფელი მეთავსა.
რაც მე სოფლისად მინდოდა,
წინ-წინ მოვიდა ჩემ თავსა.

მოკლე შაიხები

ცოლსა ნუ ხელავ, ვაჟაო,
თავს უკეთესის ყმისასა,
გაიგებს, გაგიჯავრდება,
ვადას მაჰზიდნებს ხმლისასა.

ელუმ, შე თულუმიშვილო,
ვეფხვი ხარ, ველის არგანი,
შენ მაჰკალ ესთვიაშვილი,
გულზე შენ დაეც ხანჯარი.

ქალს ნუ ჰკვლევ ჯვარობაშია,
ტანზედ ნათხოვი აცვია,
ქალი თუ გინდა ლამაზი,
დაჰკვლიე ქერის მკაშია.

ჩამორბის კოკლას გორსა,
თვალ-შუროთხო, შენი კმარიო,
მისცენით ბეჭ-სახეხაენი,
გააწკრილოს ტარიო,
საბურეს ჩარდახ აუგეთ
გააზღვინეთ ქალიო.

მონათვეზური „აბესალომ და ეთერი“

„აბესალომ და ეთერი ღმერთმა შეყარა ერთფერი“.

აბესალომი მეფე იყო, მხოლოდ მისი მოწონებული ქალი ეთერი გლახთაგანი და რადგანაც მეტისმეტი თოლადი იყო, ამიტომ აბესალომმა მეტათ თავი დაიმდაბლა და გლახის ქალი ეთერი შეირთო. ამიტომ პირველს ნახვაზე აბესალომმა ეთერს ცოლათ შერთვის სურვილი განუცხადა, მაგრამ გონიერმა გლახის ქალმა ეთერმა აბესალომს ასე თურშე უპასუხა:

„შენ დიდი ხარ, დიდებული,
დიდს ეტლზე დაბადებული.
შე გლახი ვარ, გლახის შვილი,
სისაწყლეში გამოზრდილი,
შენ შენი ქნა და წახვიდე,
დამავდო წყალწაღებული“.

შეყვარებული აბესალომი ეთერს ერთგულების მტკიცე ფიცს აძლევს და მას ცოლად ირთავს. ქორწინების დროს ეთერი შეუყვარდება აბესალომის ვეზირს შარალომს (მურმანს), რომელიც თავის სულს ეშმაკებს აძლევს იმ პირობით, რომ ეშმაკებმა აბესალომს ეთერი შეაძულონ და ის შარალომს არგუნონ. ქორწინების შემდეგ ეშმაკები აბესალომის თვალში ეთერს იმოდენა ჭია-მატლს თურმე დაახვევდენ, რომ ზედ სუფრაზე ჩამოდიოდა და ამის გამო ეთერის სიყვარული აბესალომს თანდათანობით სიმძულვარედ შეეცვალა. მატლებიანი ეთერის შეცქერაც კი ეზიზღებოდა. ნამდვილად ეთერს მატლები არ ეხვეოდენ. აბესალომს ეს ეჩვენებოდა.

ამას გამო სუფრაზე მჯდომი აბესალო-
მი დაიძახებს:

„ვის ვნებავთ ქალი ეთერიო“?

მაშინ სულგაყიდული ვეზირი შარალოში
წამოდგება და სთხოვს ეთერს ცოლად, რა-
დგანაც მეტი ჭირი შე მიძღვისო და ლხინიც
შე შეკუთვნისო. — სუფრაზე მჯდომი ეთერ
დედოფალი შარალომის ხელში გადადის და
გულარეული აბესალომი გვირგვინსაც თავი-
დან ვანიშორებს. ამაზე ეთერი ეუბნება.

„შე აბესალომ ბატონო,
რა წუნი პოვე ჩემჩივა?
რად გამიცრუვე მაყრები
უცხოს თემს ქვეყანაჩივა?
ზეციით მოსული გვირგვინი
გარივე ჩალა მტვერჩივა?“

ქორწინების შემდეგ აბესალომს შორდება
გულიდან ეშმაკების მიჩნეული ჯადოები და
მას ხელახლად უბრუნდება ეთერის სიყვარუ-
ლი, ამიტომ ის მიმართავს ვეზირ შარალომს
და ეკითხება:

— შარალამო, შენსა მზესა,
შენი ეთერ როგორ არის?
— რასა მკითხამ, ცათა სწიარო,
ცოლის ქება აუკია,
შენ ხომ იცი ბროლის ციხე,
როგორ ცამდე მალაღია?
შიგა ზის ქალი ეთერი,
თეთრი ქორი მთავარია,
გვერდით უზის დედამთილი,
იაგუნდის მარანია,
გვერდს უსხედან სამნი მულნი,
ჩამოსხმული სანთელია,
გვერდსა უზის მამამთილი,
მტრისა გულის მზარავია,
თავს ადგანან ცხრანი მაზლნი
დალესილი აღმასნია,
შუბლი ბრტყელი, წარბი წვრილი,
საფეთქელი ტაზარია,
ძუძუ ბამბის ქულას უგავს,
მკერდი ჩამოთოვლილია,
თუ მიხვალ აღარ ჩაგიხვევს,
ეთერ ამპარტავანია.

ამ სიტყვების გავონებაზე აბესალომს სი-
ყვარულის ალი ეკიდება, ადგება, და მი-
დის ვეზირის ბროლის ციხესთან, სადაც ეთე-
რი ეგულება და მას ამ ლექსით ესაუბრება:

„ეთერო შემოვდიოდი
შენის ციხის მზვარესა,
შემოგხედე და ატირდი
ლოგინი გყდგათ მთვარესა,
ნეტავი შენსა პატრონსა,
შენს მკლავზედ მწოლიარესა,
ვაი მე, შენსა გამყრელსა
სულ მუდამ გლოვიარესა“.

უეთეროდ აბესალომი დიდ სასოწარკვე-
თილებაშია, შარალომი კი მშვენიერ ეთერთან
დროს განცხრომით ატარებს, მაგრამ ყველას
დრო აქვს და სამარადისოთ არაფერი არა
იქნება რა და სიყვარულსაც ბოლო ექნება. ამ
დროს დაიწყება ლაშქრობა და შარალომიც
სალაშქროდ გაემგზავრება შორს ქვეყანაში.
ეთერი მას შუაგზამდე გააცილებს და აქერთ-
მანეთს ფიცს აძლევენ, რომ არცერთმა გვირ-
გვინს არ უღალატოს და ერთგულების ნიშ-

ნად მეუღლენი ერთუროს ბეჭდებს შეუცვლი-
ან. და თუ რომლისაც ბეჭედი გაშავდება იგი
უთუოთ გვირგვინის მოლაღატე იქნებაო.

აბესალომი ეთერის სიყვარულის ეშხით
ლოგინად არის ჩაგარდნილი. ის უგზავნის
თავის დას მარუხ ვარსკვლავს ეთერს თხოვ-
ნით,—რომ მისი სიყვარულით მომაკვდავი
აბესალომი ნახოს და ამით სიკვდილი ააცდი-
ნოს.

„აღზდეგ მარუხო ვარსკვლავო,
ეთერსა კარი უარე.
თუ გკითხავს ჩემსა ამბავსა,
უთხარ უარ და უარე,
მარუხი:—რა კარქი დროება არის,
დამშვენებულა მაისი,
ფეხშიშველს გადმომივლია
მთანი და წვერნი მე ისი.
ეთერო შემხვეწნელი ვარ,
შენ მომირჩინე ძმა ისი.
ავიღებ ცოცხს და ნიჩაფსა,
გადავგვი ქვა და ქვიშასა,
ასე მიგიყვან ჩვენამდე.

ფეხი არ ახლო მიწასა,
ზედ გავფენ ყაჭა აბრეშუმს,
საგრილებელსა მზისასა.

ეთერ ქალო გეხვეწები,
შენ მოძირჩინე ძმა ისი!“

ეთერი: „თქვენ თქვენი მოგწონთ
ჩარდახნი,

ჩემნიც ტერყლოსა სდგანანო.
შავს ზღვაზედ გადაშობილნი,
ცისკრის ვარსკვლავსა ჰგვანანო,
შავარყნით შემოუთვლია
ჩემსა მშობელსა დედასა,
რომელიც დაგიწუნებდეს.

ნუ იზამ მისა ნებასა,
მაგ აბესალომ ბატონმა,
რა წუნი პოვა ჩემჩივა?
რად გამიწბილა გვირგვინი,
ჟცხო თემ ქვეყანაჩივა.

არ წამოვალ მისმა მზემა,
ვისთვის ფიცი მიმიცია,
შუა გზამდენ მივყოლივარ,
შუა ღმერთი მიმიცია,

არც შევალ მეზობლისასა,
როგორცა მტერი მტრისასა,
შევალ და ისე გამოვალ,
როგორც და მივა ძმისასა“.

ეთერმა აბესალომის დას უარი უთხრა წამოსვლაზე. მაშინ აბესალომი თავის დას მეორედ და მესამეჯერაც აგზავნის ეთერთან:

„ეთერ ქალო, განა მზე ხარ, განა
მთვარე, განა გორზე ამოსული!
ჩაიხვით აბესალომ, ალვა არის ამოსული,
გაღმომხედე მე საწყალსა, რა გზიდამა
ვარ მოსული,
შენს გზაზედ აქვს იმას თვალი, შენთვის
დამწვარ დადაგული,
ნუ გეზარება, მოხვიდე,
სანამ უდგას პირში სული“.

ეთერი კიდევ უარს ეუბნება აბესალომის დას და მას ხელცარიელს გზავნის, მაგრამ ამავე დროს შარალომის მიერ მოცემული ბეჭედი გაშავდება და ამით ეთერი იგებს, რომ მისთვის ჯარში შარალომს ულალატნია და ამით გაჯავრებული ეთერი პირდაპირ მიდის

აბესალომის სახლში და აბესალომის დედა
შესძახის მომაკვდავ შვილს:

„შვილო მოვიდა ეთერი,
თუნდა თვალებს გაქვს ნათელი“.

ა ბ ე ს ა ლ ო მ ი: თუნდა მოვიდენ
თუნდა ნუ,

თვალებს მომაკლდა ნათელი,
ჯერ ღმერთმან ძმანი უცოცხლოს,
მერე თვის თავი მთავარი,
ეთერსა აქ მოსვლისათვის,
ცხენი უბოძეთ სალარი,
თან კვიცი გამოაყოლეო,
გავა ბრტყელი და მაღალი,
და თუ ამალამც აქ დადგა,
დახურეთ ჩემი საბანი.

ე თ ე რ ი: ეთერსა ცხენი არ უნდა,
დანა უბოძეთ ცალღარი,
მზის ძირსამც დაგვადირებენ,
გზის თავსა დაგვმარხიანო,
ზედამც გამოვა მთის წყარო,
შიგ ოქროს თასნი ჰყრიანო,
მოვიდეს ქალი და რძალი,

შენდობას გვეტყოდინო.
თუ ვინმე მოიპარავდეს,
გაქრენ და განვიდიანო.
ეთერი ამ სიტყვების შემდეგ დანით თავს
იკლავს და აბესალომიც კვდება.
„მაგ შარალომის საფლავზე,
ნარფოცნიც ამოდიანო.
ბულბულის მაგიერათა,
ვირნი სახვრემლათ დიანო,
გამლეღი და გამოვლეღი
ყველა მას დასცინიანო,
ფიცის და პირის გამტეხსა,
საფლავსა აფურთხიანო,
გვირგვინის წმინდათ არ დამცველს
ეშმაკნიც ტბაში ჰყრიანო“.

ღელი-მემედს⁸⁰

გურიელმა ჰქნა კრებაო,
ტყვე ნუ გაიყიდებაო.

ღელი მემედს შეუთვალა:

— ცუდათ მოგივლის ქებაო.

მე შენ კი გნახავ ოზურგეთს,
სამწვერი ბაწრით ებაო.

— მე ოზურგეთს რა ხელი მაქვს,
გზა გავიქარი სეფაო¹⁾,
ჩულაოზი²⁾ მყავს ჯაყელი,

1) სეფა—მდინარეა შრომის თემში.

2) ჩულაოზი—მეგზაური.

წვეიყვან ჩხაიფხესაო ¹⁾.
ჩხაიფხემა გაამჟღავნა:
უთხრა თახო ჯაყელსაო
თახო ჯაყელს გაუგია,
გზაზე მახე დაუგია,—
გიორგელას შეუტყვია,
გზას გადაღმა გაუხვია,
მისი დაგებული მახე,
ეგერ მიღმა მიუტია.

¹⁾ ჩხაიფხე—ჩხაიძის ქალი.

პატარა ნიკას ლექსი⁸¹

ყური დიმიგდეთ ბიჭებო
რა ვათქმევინო ენასა,
პატარა ნიკას სახელი
გაგეგონებათ ყველასა.

დაუბერე ნიაგო
პატარა ნიკა მქვიანო,
პარტიისთვის გასული ვარ,
ყაჩაღს მეძახიანო!

ველარ უძლებდენ თვალები
საწყალი ხალხის რბევასა,
ნიკოლოზ რუსის ხელმწიფეს
ყველა ეტყოდა წყევლასა.

ბევრი ჯალათი მოვასპე
შავად დავხურე მათ ბედი,
მთავრობამ დევნა დამიწყო
ავდექ, უახლად გავედი.

მთავრობამ გასცა ბრძანება
ყველა სოფელსაო,
პენსია დაენიშნება
ნიკას მამკვლელსაო;
ამ გიორგი ბურჯანაძემ¹⁾
თავი გადასდვაო:

— პატარა ნიკას მე მოვკლავ
თუ დამენიშნა პენსია,
ათი თუმანი თვეშია...

პატარა ნიკამ ეს საქმე
გავიგე მალლა ტყეშია,
დედას გიტირებ, გიორგი
თუ ვერ ჩაგწერო მკვდრებშია.
ჯვარის წერაზე მოვასწარ
გამოვიყვანე კარშია,
ამოვიღე მაუზერო,

1) ნიკას ყოფ. ამხანაგი, შემდეგ გამცემი.

დავეცი ძუძუს თავშია.

— წადი აილე პენსია

ათი თუმანი თვეშია.

რას დამდევდი ბურჯანაძევ,

შენი რა წამილიაო.

სიმონიშვილი 1) გვერდზე მყავს,

მეც ნიკას მეძახიანო.

სიმონიშვილ ზალიკოსაც

არ უნდა ქებაო,

იმისთანა ვაჟიშვილსა

ვერ გაზრდის დედაო.

ამ ოხერ საგარეჯოში

დაგვიწყეს დევნაო,

ავდექი და გავიქეცი

თელავისკენაო.

ქიაურისა ტყეშია

სროლა მოგვიხდაო,

კისიხეველი ზალიკოც

გვერდზედა მყავდაო;

გადახტა ბიჭი ზალიკო,

1) ნიკას კარგი ამხანაგი. მოჰკლა პოლიციამ ტფილისში.

ხეს ამოუჯდაო,
თავის კობტა მანიხერი
ალაპარაკაო:
თორმეტი სტრაჟნიკი მოკლა,
დღე დაითვალო,
ჩვენ კი ყველანი გადავრჩით
არვინ მომკვდარაო;
სამი საათი გასტანა
თოფის სროლამაო,
იქიდანაც ჩამოკედით
ველისციხესაო...
წითლავიშვილის მარანში
შეველით შინაო;
პატარა ბიჭი გავაქციეთ
პრავეზისტვინაო:
პრავეზია მოგვიტანეს
დაგვიდგეს წინაო.
გაუგია ფურცელადეს ¹⁾
და წამოსულაო,

1) პოლიციის მოხელე, რომელიც სდევნიდა პატარა ნიკას და მის ამხანაგებს.

მთელი პოლიცის ბიჭების
ალყა დარტყმულაო,
თოფის ქუხილი ატეხეს
ცხელი ტყვიისაო...

მე კარებიდან გამოველ
თოფი მეჭირა ხელშია,
ვერაფის ვერა ვხედავდი
ტყვიას ვისროდი ტყეშია.
უცბად თოფი გაელვარდა
და გამახვია ბურშია,
გამწარებულმა შევძახე
თქვენ გენაცვალეთ სულშია.
ამხანაგებო, მიშველეთ,
ტყვია მომარტყეს გულშია...

— ძმებო, სანამ ცოცხალი ვარ
ყური დამიგდეთო,
ჩემს მაგიერი პასუხი
ჩემს მტერს უნდა გასცეთო,
ველისციხის მოედანზედ
დამასაფლავეთო,
მარმარილოს ქვა გათალეთ
გულზე დამადეთო—

ეს ჩემი კობტა ქოჩორი
ზედ გამოხატეთო—
და ჩემი თავგადასავალი
ზედ დააწერეთო.

ციცქას ლექსი⁸²

სუყველას მოგეხსენებათ,
ახალგაზრდას და ბერსაო.
თუ ბიჭი ციცქა გავარდა,
ვინლა მოჰკიდებს ხელსაო!
კობიდან მოიმართება,
წინ მოიძლოლებს მტერსაო.
ივანწმინდის ძირ რო მოვა,
იქ მოუჩქარებს ცხენსაო.
— საით მიხვალთ, ციცქაო.
საით, მიაფრენ ცხენსაო?
— აი შე თოქო, ვაჭარო,
გული რათ გაგიტყდესაო,

შენ რო ვალები დამმართე,
გაგისწორდები დღესაო.
— რას ამბობ ძმაო ციციქაო,
შენის დედმამის მზესაო.
ორას თუმანს ფულად მოგცემ,
ცხენს გამოგიბაძ ხელსაო.
ჩემს წილ დუქანსაც შენ მოგცემ,
ებლავ მოგიწერ ხელსაო.
— აი შე თოქო, ვაჭარო,
გული რათ გაგიტყდესაო.
შენც ამაილე ხანჯალი,
სირცხვილი არ თქვან ხევისაო!
ერთი შემოჰკრა ციციქამა,
სისხლმა შაასხა კლდესაო,
გადმოვარდა ფასიაი,
გულზე დაიწყო კვნესაო.
— აი შე ჩემო გამჩენო,
სულ ამომჩხამდი დღესაო.
— ნუ გეშინიან ფასია,
მე არ შეგაჭმევ მგლებსაო.
ყარაულებს დაგიყენებ,
სამთავე გველეთელსაო,

ძმებსაც მე შეგიტყობინებ,
ფასია აიქ წევსაო.

ტკბილი ძილი დასცემიეს,
აღარას ფიქრობს თქვენსაო.

შვიდ წელს ტყვე ვიყავ, დედაო⁸³

შვიდ წელს ტყვე ვიყავ, დედაო,
კარში მე გამოუალი.

ადგენ და გამომიყვანეს,
ქალ-რძალი მედგა მრავალი.

პირდაპირ ჩამომიფინეს,
თვალ-მარგალიტი (კრევალი, ¹).

ვარჩივე, ბევრი ვარჩივე,
ჯიბეს ჩავიწყე მრავალი,
ავდექ და გადაუფრინდი,
საითაც მქონდა სავალი,

1) ხვავად დამდგარი.

თან მოყმე გამომაყოლეს,
ახალ წვერგაშომავალი.
მომყვა და ვერ დამეწია,
მუხლად მე ვჯობდი მრავალი,
ისარი გამამაყოლა,
ისარი ოთხზედ მავალი.
ბეჭს დამკრა, გულსა უწვდინა,
მუხლი მომწყვიტა სავალი.
ისეთსა კლდესა გადვარდი,
ნამნი არ ჩავლენ ცისანი,
წყალი რო მომწყურდებოდა,
ნამნი ავლოკნე კლდისანი,
პური რო მომშივდებოდა.
ქუშნი ¹⁾ ავძოვნი მთისანი,
გზანიცა აჭყვავდებიან
ცხვრისა და მეცხვარისანი,
მათ რო არ გამოვეყვანე,
თევზნი შემჭამდნენ წყლისანი!

1) ბალახის სახელია.

ზევიდან გადმომდგარიყო ⁸⁴

ზევიდან გადმომდგარიყო,
თვალჟუჟუნ თეთრი ქალიო,
ყურსა ეყარა საყურე,
უჟღერიალებდა ქარიო,
ხელს მიქნევს,—აქეთ წამოდი,
შინ არა ჩემი ქმარიო,
ციხის საგებლად გავგზავნე,
თავს დასცემია ქვანიო,
მახარობელი მოვიდა,
ქალო მოგიკვდა ქმარიო,
სამახარობლო გავიღე,
სამოცი სული ცხვარიო,

იმასაც არ დავაჯერე,
ხელთ გამოუბი ხარით,
პირში ჩაუდე შაქარი,
წელთ-წამოუგე ხმალიო!

სვიმანი იტყვის ქებასა ⁸⁵

(ვარიანტი)

სვიმანი იტყვის ქებასა,—
ცრემლით იბანდა პირსაო.
ამბობენ წამალათასა,
სათავე არი მთისაო.
ბუჩიკაი ჰყავ ცხორშია,
ანგელოზია ცისაო.
ადრინდებული გმირია,
შიში არ იცის მტრისაო.
შინა ჰყავ იოსებაი,
პატრონი დიდი ჭკვისაო.
ორი სართული დაუდგა,
სახლები თლილის ქვისაო.
ცხორი გაგზავნა ყიზლარში,

ქობ-ბინა დააფარაო,
ბუჩიკამ თავის ცხორ-ბინა,
ჭიჭოლას ჩააბარაო.
ჭიჭოლამ ნახა სიზმარი,
გუნება შეეცვალაო,
ჭიჭოლამ იოსებაზედ.
ქალაღდი გამოგზავნაო:
— ძმაო, მოგვხედე, იოსებ,
სიკვდილმა მოგვცა ძაღაო...
წავიდა იოსებაი
შინ ჯალაბთ გაეპარაო,
ასი თუმანი წაიღო,
სულ გზაზე გააწყალაო.
ცხრა დღე და ღამე იარა.
სულ ძილი გაიმწარაო.
ჩავიდა იოსებაი
ფარეხში იდგა ფარაო,
მწყემსები აღარცა იყო,
ცრემლები ჩამოყარაო.
— ძმაო, მოხვედი, იოსებ,
ღედამ რა დაგაბარაო?

აგვთავებია აზარი ¹⁾

ღმერთმა არ შაგვიბრალო,

მესამედ ველარ აძრახდა;

სული ღმერთ ჩააბარაო,

კუბოში ჩასვენებული,

ძმები შინ მაიტანაო.

დედამ დახედა შვილებსა,

სუ ჭკვიდან შაიშალაო.

— მენც უნდა თავი მოვიკლა,

გულში დავიკრა დანაო...

— კარგია, დადექ, დედაო,

ეგ ცოდო-ბრალიც კმარაო.

მაგათ ქვრივების ცოდომა,

სულ გული დააწყალაო,

ცეცხლი ედება სოფელსა,

იწვება როგორც ჩალაო.

ემაგის მომღეჭსებელი,

კობაიძეა გორადა,

ჩირიკის ხევზედ იკითხეთ,

წასვლა რათ გინდათ შორადა.

1) უამი, დრო.

ფინთი კაცი ხარ ძოძაო⁸⁶

(გარიანტი)

ფინთი კაცი ხარ ძოძაო,
არ გიყვარს სწორის გატანა.
ექამდე კარგი იყავი,
გამაიცვალე თან-თანა,
პატივისცემა გეკუთვნის,
შენს ძმობილ გოძიასთანა.
ჩემის წყალობით დაზდიხარ,
იმ ნაკვეთაურთ ქალთანა,
მე გაგირიგე, ძმობილო,
ვეუბნებოდი ჩქარ ჩქარა.
ერთხანს ისეთ დროს მიუეღ,

მწოლარი ადგა ქმართანა.
მაშინვე გამაიხედა,
ძალლი რო გამომეტანა.
დამბულ ცხენები გაუშვა,
სოფლის ყანებში გაყარა.
ძალლი კალოში გააგდო,
მე ფიჩვი გადამაფარა.
შავიდა, ქმარს შაუძრახა:
ჩვენი ცხენები დამფთხალა!
ადექ, ყანებში მონახე,
ხალხი თავს არა დამცარა.
ამალამ გვერდით მოუდექ,
წაიღე საბელ-ავშარა,
მწვანის პირებში აძოვე,
გაღუცვალოდე ჩქარ-ჩქარა.
ჯიბეში პური ჩაუდო,
შინელი წამააფარა,
ის როცა გამაისტუმრა,
ქოქოლა გადააყარა,
ხელი გამავლო შამთარა,
ორივ კარები დაჯარა,

მაშინვე ლოგინს მივარდა,
ოთხ პირ ნაბადი გაშალა.
შამამიჭირა ხელეები,
მარტ-ულელივით მამხარა,
— ნეტავი, შენი-ჭირიმე,
ჩვენ საფლავ ერთად გათხარა.
ცოტა ხნით შენზე წინ მომკლა,
შენ ხელით მიწა მაყარა!
პირველად ამამთქნარა,
ანადეულათ შამჩხავლა,
პირზე ხელ გადავაფარე,
აღამიანი არ ხარა?
მემრე კი ყური დაუგდო,
ჩქამი აღარც-კი დაყარა,
მივიდა ქობი დაჰკიდა,
ხაჭოს ხინკალი ჩაყარა.
მოჰხადა „ჯორის თაყადსა¹“,
ცხელი ხინკალი ჩაყარა.

1) „ჯორის თაყადი“ პატარა ქილით ერბო, წინად
ე. წ. ხატისთვის ზედაშედ შენახული.

სანამ ერთს გავაცოვებდი,
იმან ცხრა-ათი შაჭამა.
მივიდა, სკივრი გაალო,
სავსე ბოთლადი მოთარა.
დაასხა, დამალევინა,
ჯერ პირველ თითონ დაცალა,
თავის მკვდრებს უთხრა შანდობა,
ცოცხლებს თვალები დასთხარა.
მივიდა, წყალი გაათბო,
საპონით პირი დამბანა.
საგათენებლოდ წამოდგა,
ქათამმა როცა შაშხნავლა.
სარკეზე გამამახედა,
თოლებზე წუწი მაცალა.
კბილები დამაკრეჭინა,
კბილებში ჭია ჩამჯდარა.
თაფლიან ჯამი მომიდგა.
ყინული ერბო ჩაყარა.
ერთ ჭრელ წინდებიც მაჩუქა,
ცხრა-ათ პირები გაშალა.
დააცხო ხაჭოს კვერები,

საგზალი გამომატანა.

სოფლის ბოლომდე გამოძევა,
მოკლე გზა გამომასწავლა,
ცხრაჯერა გადმომეხვია,
თავ-პირი ჩამამაცალა.

— დიდხანს ნუ დაჰგვიანდები,
მომიხვიდოდე ჩქარ-ჩქარა.

მე იმას ველარ მიუელ,
სამდურავ შემეეთვალა.

იმ მამაძაღლის გაზრდილმა
წლამდე ტყუპები დაყარა.

ერთი მაშინვე მოუკვდა,
ერთი ვაჟკაცი მოჰყარა.

კარგიც რამ წამოზდილიყო,
პირველ რო ვნახე, შამზარა.

ლაშარს ვიყავით ხატშია,
მაშინვე თვალი შემყარა,

ბინაზე დამიპატიჟა,

იმ მამაძაღლმა მამთხარა.

მაშინვე მისაყვედურა,

— შენმ ვაჟკაცობა შამრცხვალა...

მაშინ ძალიან გიყორდი,
მხრებზე რო თმები მეყარა,
ეხლა კი აღარ გინდივარ,
სიბერე შემომეპარა!..

ტრაუნიკმა ღამიჭირა⁸⁷

ვაჟი. აღარ გახსოვნა ქალაო,
ყვარას რო იყო ქორწილი.

გამიცვდა, ჩემო ნაღობო,
შენი ნაგები ლოგინი,

ციხეში დაქერილი ვარ,
ფეხში მიყრია ბორკილი,

ვერც საით გამოვიპარე,
ყარაულ მიდგა ორპირი,

შენ გონებაში საწყალი,
როსნამდე ვიყო ცოდვილი.

ქალი. ორშაბათობით მიაშბეს,
ყიზილავ, შენი დაქერა,

განზგებსა შენის ამბისა
სამ დღეს მაცია, მაცხელა,
ღელე ლაშარსაც გამყოფსა,
სწორებში შენტავ მაჩვენა,
შენი ხმა მაყურებინა
ღვინო გასმია, გამღერა,
შენტან წოლითა გამაძლო,
ღამე ქნა არ გაათენა.

ავაჰმე, ჩემო ნადობო⁸⁸

ავაჰმე, ჩემო ნადობო,
სადარა იმყოფებიო,
ყოილო, მათათა შვენებავ,
ვისის ეშხითა სჰკნებო.
ვის გაუცრნებ, ლამაზო,
მხარზე ვის დაუწვებო,
ვის რა სახლს დაემწყემსები.
ვის კერას ჩამასჯდებიო,
ლამაზ თეთრ კელეპტარივით
ვის ხელში ჩამასდნებიო.
მე კია შენი მგონები,
ჰკვაზეით გარდავდგებიო.

დამიბაროდნი ლამაზო,
თუ კიდე გავზარდებო.
შენის გულისთვის წამოვალ,
შორს გზას არ დავზარდებო,
ან ლამის სიზმრად ვიქცევი,
მოგივალ დაძინებულსა
და გარდაგიხსნი წყნარადა,
გულს თეთრად გაბრწყინებულსა.
შენ აღაროთა გახსონორ,
მე კი გწერ, როგორც ერთგულსა,
ეს ლექსი დაუბარებავ,
ქალო, შენს დავიწყებულსა,
უცხო მხარეში ნამყოფსა,
ფშავიდან გარდაგდებულსა.

წავიდეს, ნულარ მოვიდეს უბედური
დღეო⁸⁹

წავიდეს, ნულარ მოვიდეს
უბედური დღეო.
თუ მობრუნდა შემოდგომა
გიორგობის თვეო.
პროკლოები¹⁾ დასხდებიან
ტიალ ლაზბორზეო²⁾.
წამოდექით, ჯეილებო დანაშაულზეო!
რაც რომ საქმე დააშავეთ,

1) პროკურორები.

2) ლაზბორი—რუსული „რაზბორი“—საქმის გარ-
ჩევა.

ყველა წინ გიძეო,
უნდა დაგართყათ ბორკილი,
მეფის კანონზეო,
უნდა ჩაგყაროთ ციხეში,
დაგიბნელოთ მზეო!
გხლა მეც იქ დამიბარეს სალდათობაზეო.
უკან მომდევს დედაჩემი —
— შეილო, ავაჰმეო!
ალოდილდა¹⁾ დედაჩემი
ციხის კარებზეო,
ეუბნება ნაჩალიკსა:
შვილი მიჩვენეო.
— არა, დედი, არ იქნება,
აქ მოიცადეო,
ხვალ დილით ჩამოახრჩობენ,
ბაზარში ნახეო!
— რას მიბრძანებთ, ნაჩალიკო?
ვაი, ვაგლახ მეო!
საით უნდა დავიღუპო,
სად გადავარდეო?
თვრამეტის წლისა ვაყვაცი
რისთვის გავზარდეო?
ორი წელიწადი ძუძუ
რისთვის ვაწოვეო?

1) აიტუზა.

მთა გაშრა, ქვიშა გამოჩნდა⁹⁰

მთა გაშრა, ქვიშა გამოჩნდა,
ეხლა ველობის¹⁾ ხანია,
ემზადებ სათრიალეთოდ
ღვდლიანთ მამუკას ცხვარია.
გამოჰყვებოდა ნამგალა²⁾
ჩიტაურისა ცხვარია.
ქალაქის ხიდზე ჩამოდგებ
ცის არ გადასწვდებ ნამია;
ქალაქის ხიდზე გადიოდ
გუგუნით ფშავლის ცხვარია.

1) ველად გასვლის უხანი.

2) მეზობელი მეცხვარე

გავრეკავ ქაჩალ გორაში ¹⁾,
უნდ გავასუქო ცხვარია.
იმ ზაფხულშ ისე გაიარ,
ცის არ ჩამოვარდ ნამია,
ეხლ საშირაქოდ ემზადებ,
ღვდლიანთ მამუკას ცხვარია.
გამოჰყვებოდა ხამგალა
ჩიტაურისა ცხვარია,
გორ-გორ მოუდის დაქეჩილ ²⁾,
ღმერთო დასწერე ჯვარია!
აუტყდა ქარი და ბუჭი,
ველარ გაიღეს გზანია;
სუ ერთს ადგილას ჩაყარა
ორისივ ბინის ცხვარია.
ერთმან გაბედა, გადაჰყვა,
—არ უნდ გავანებ თავია!
თითონ ამოისვ ხანჯარი,
თითონ მოიკლა თავია.
—მითქვიდით ჩემსა დედმამათ,

1) შთის სახელია.

2) ერთბაშად მიმავალი ცხვარი.

შინ ველარ მოვალ ვარია ¹⁾.
სიცხეც არ შემაწუხებდა,
ზვავის ²⁾ ქვეშ მიდგა ცხვარია.
ჩვენ ცხვარსამ ვინლა ჩიოდა,
მწყემსებო, თქვენი ბრალაია.

1) შინ ძომავალი ველარ ვარ.

2) თოვლის ზვავი.

ქართლში ტიროდა თამარი⁹²

ქართლში ტიროდა თამარი,
ყამარაულის ქალია:
— იმისი სული კრულია,
ვინც ქმარს ენდობა ქალია.
გამგზავნეს მამითადშია,
სამი თვის პატარძალია,
სამოცი იყო მომკალი,
შიგ დარჩეული ყმანია,
იმათი მეძნაურენი,
თავმომწონენი არიან.
ცხრა მომკალს შუადღემდენა,
მარტომ უხვიე ძნანია,

მორეკეს სასადილოთა,
დაკლეს უღელი ხარია.
მუშა რო დაისვენებდა,
მე მოუტანე წყალია.
მასპინძელს მოეუნცროსე,
ტალკვესით ცეცხლი დაუნთე,
ხორციც მე ჩაუყარია,
კერძებიც ჩამოურიგე,
ქმარს კი დამიკლდა ჯამია,
მაშინვე დაიბზუკუნა:
—ამას რას შავეყარია?!
მაშინვე ხმალი გაღესა,
მოუწყო ცელის ფხანია,
მაშინვე გულმა გამიგო,
თუ ვაწყენინე რამეა!
შუადღით სალამომდენა,
არ გამიმართა თვალია,
გამიძღვა სალამოზედა,
ღვინო-არაყით მთგრალია,
ეგრე მივედით შინამდე,
აღარ დაყარა ჩქამია,
ადის და ჩადის ჩემ გული,

როგორც მდინარის წყალია,
თავათ ტახტზედა დაბძანდა,
მე ბნელსა მოვეფარეა.
არ მაითმინა, გადმომკრა,
მაშინვე ამხდა გონია,
საითლა წაუვიდოდი,
სახლს ება ერთი კარია,
ერდოში გადმოუფრინდი,
იქაც ბოდს შევეხალია.
სხვის კარზე გამოვერბელე,
მაზღმა შამყარა თვალია.
—ნუ მიხვალ, ქალო ყამარო,
აქ მოვლენ შენი ძმანია...
სანამდე ძმან გაიგებენ,
თავდება ჩემი ხანია,
მამდევედა ყვავი-ყორნები,
გზას მოსდევს სისხლის კვალია.
ზედ ნუ დამხავი, ყორნებო,
გადამიარე თავია,
დედაჩემს შაატყობინე,
ეს ჩემი ცოდო-ბრალია.
მოხედოს საყურ-ბეჭედთა,

გაბანოს ჩემი თმანიჲ.
გაჰკიდოს ქანდარაზედა,
ალივლივებდეს ქარია,
ჩემიც მოვალე გახდება,
ის ჩემი მარჯაკალია,
არც კაცის ხელი ეღირსოს,
არც სამის-კრავი ცხვარია!

ს ა რ ჩ ე შ ი

	83.
მესამე ტომის წინასიტყვაობა	V-XVI
სიმღერა ლენინსა და სტალინზე	1
მებატონე თავადები	5
მღვდელი და გლეხი	6
ფშავლში ვაჟკაცი კვდებოდა	8
მოდით, მოგროვდით ქალებო	9
ხომ არ მომკვდარა მურმანა	11
ბატონყმობის გაყრა	12
უღირსი კოქკავშირელი	16
ფშაველების გალაშქრება მითხოზე	18
ივანე კაკიაშვილი	21
ბედია და ხირჩლა	25
ხევსურთ ლაშქარი მოვიდა	27
ჯამალხანი	29
ხევსურეთ რა ამბავია	32
მოვიდა ძალი მუცალი	34
თათარა ჯალაბაურის შვილი	36
მდევარი	37
სოლომონ ბრძენი	40
ლუხუი	46
ძველი ყაჩაღის ამბავი	49
ამირანი	51
ტუჩას მოკვლა	53
გიორგი მთვრალაიშვილი	57

ყაჩალი მაჭმუდი	59
ხევსურული მოკლე ლექსები	64
ბრძოლა	66
დუშეთ იყრების ლაშქარი	69
ძველი დროის ჯარისკაცის სიმღერა	72
საღდათის წერილი	75
მეფის საღდათობა	76
მეფის საღდათის ცხოვრება	78
მეფის რუსეთის ომში	82
მეფის საღდათობა	87
მსუნაგი ღვდელი	90
ჭიმღელი ივანეური	92
სადრა ხარ, ჩემო	94
თვალჭრელო, ყვითელთმიანო	96
მოკლე ლექსები	98
ქალი თინათინ	101
ლაღსა, მშვენიერს ვაჟკაცსა	103
ნუ მაწამებ	104
კარვი ხარ, თადიაურო	106
ბაჭიამ სთქვა	108
თაფარავნელი ჭაბუკი	110
სატრფიალო	112
რძალ დედამთილის ბრძოლა	113
თინათი ალე-მალეო	114
ელი ელამდა	116

ჩემო სამშობლოვ	118
მზის დაბნელება საქართველოში	120
ჰეი, ჰაი, წუთისოფელო	122
სიკვდილი	123
ფშაური	126
ფარინე, ფარინე	127
მონადირე	129
პატარა ამბავი	130
მეცხვარე	134
თამაზას ლექსი	137
ზურაბ	139
ალ. ყაზბეგს	141
მყინვარს	142
მიხეილ ზურაბიშვილი	144
ფშაური ლექსები	148
ფშაური	152
თოვლიან ყინულიანი	154
ფშაური	155
ყვარაში გადმოვიარე	158
დანიშნული ქალის დალოცება	160
დაძეჰსენ, ხევსურის ქალო	161
თუში შალვაის ქალი	162
მზე ამობრწყინდა	164
ბლარიკაულის ლექსი	165
დიაცის ჩხუბი თავგებში	167

გოგონას ქვრივი	169
მგლის ოინები	171
რახელ კარგი ხარ	173
დიდი ხნით უნახავი და	175
ფშაველთა კამათობა	176
სიკვდილის სიმღერა	178
ხმალზე	180
როსტომი	181
ქალის დალოცვა	182
მე სოფლის თავსა ვესახლე	183
მოკლე შაირები	184
მოხვეური „აბესალომ და ეთერი“	186
დელი-მემედს	196
პატარა ნიკას ლექსი	198
ციცქას ლექსი	204
შვიდ წელს ტყვე ვიყავ, დედაო	207
ზევიდან გადმომდგარიყო	209
სვიანი იტყვის ქებასა	211
ფინთი კაცი ხარ ძოძაო	214
ტრაჟიკი და მიჭირა	220
ავაჭე, ჩემო ნადობო	222
წავიდეს, ნულარ მოვიდეს უბედური დღეო	224
მთა გაშრა, ქვიშა გამოჩნდა	226
ქართლში ტიროდა თამარი	229

მესამე ტომში მოთავსებული ფოლკლორის მომწოდებელი

1. ჩასწერა სტეფანე მაროშვილის თქმით ხირსაში პოეტმა სანდრო შანშიაშვილმა.
2. დვთისო ლაგაზიშვილისა, ს. ჩარგალი
3. ჩასწერა გურჯაანში ვ. ლოლაშვილმა.
4. გაგონილია გორის რაიონში.
5. ჩასწერა ევგენი მეტრეველმა გერმან ნოზაძის თქმით სოფ. სხალგორში.
6. გაგონილია სოფ. ხენამხარეში.
7. ჩასწერა ევსევოი ლოსაბერიძემ ნიკოლოზ ნოსარიძის თქმით ს. ქვატხეში.
8. გოგნელ შვილი, ს. გოგოლაურთა.
10. ჩასწერა ვანო გეთიაშვილმა ნიკო გეთიაშვილის თქმით სოფ. ჩუმლაყში.
11. " გ. ლომთათიძემ ს. ლიქოკში.
12. " გ. ლომთათიძემ შიო სისაურის თმით სოფ. ლიქოკში.
13. " გ. ლომთათიძემ შიო სისაურის თქმით სოფ. ლიქოკში.
14. " ვ. ბუთლიაშვილმა ი. თორღვაშვილის თქმით ს. ლიქოკში.
15. " ვ. ბუთლიაშვილმა ი. თორღვაშვილის თქმით სოფ. პანკისში.
16. " შ. თათარიშვილმა როსტომ ულის თქმით სოფ. ბიგატაში.
17. " ს. მაკალათიამ ნიკალა გიგაურის თქმით სოფ. გერგეტში.
18. " გ. ლომთათიძემ ს. ლიქოკში.
19. " არჩილ ზანდუკელმა.
20. " ალ. წყარუაშვილმა (სოფ. მლეთში)

21. ჩასწერა ვ. ხორნაუღმა ს. როშკაში, გამო-
თქვა თათარა წიკლაურმა.
22. " გ. ლომთათიძემ გაგონილი შიო
სისაურისაგან.
23. " აღ. წყარუაშვილმა გლეხ სიმონ.
კობაძის თქმით სოფ. ნაოსარში.
24. " გ. ლომთათიძემ შიო სისაურის
თქმით ს. ლიქოკში.
25. " გ. ლომთათიძემ შიო სისაურის
თქმით ს. ლიქოკში.
26. " აღ. შუბიაშვილმა გიგო არა-
ბულის თქმით.
27. " შურა ახალშენიშვილმა ქიში-
კაშვილის თქმით თელავში.
28. აღექსი ოსეურაშვილისა, სოფ. უძი-
ლაური.
29. პავლე რაზიკაშვილისა, სოფ. ჩარგალი.
30. ჩასწერა გ. ონაშვილმა იოსებ ერბოწო-
ნაშვილის თქმით.
31. მიხეილ პაატაშვილის ჩაწერილი.
32. ბლუი გოგნელაშვილისა, ჩაწ. ს. მაკა-
ლათიამ.
33. ჩასწერა ს. მაკალათიამ.
34. " ვ. ბუთლიაშვილმა.
35. " ნოე უჯმაჯურიძემ სოფ. ხევში.
26. " ივანე ცქიტიშვილმა ანა ლორ-
თქიფანიძის თქმით.
27. " ვ. ბუთლიაშვილმა საბა ათი-
ურძის თქმით.
38. ეთიმ გურჯისა (მომღერალ-მგოსანი)
39. ჩასწერა ს. მაკალათიამ.
40. " მ. მიქაბერიძემ.

41. ჩასწერა ვანო ჯერიაშვილიმა სოფ. ჩუმ-
ლაყში.
42. „ საულ ერემაშვილიმა სოფ. დინა-
შხოში.
43. „ როსტომ ელიანიძემ სოფ. შე-
ნაქოში.
44. „ ალექს. მეტრეველიმა. გაკონილია
ზემო რაჭამი.
45. „ ვანო მჭედლიშვილიმა, შაქარა-
შვილის თქმით, სოფ. მუხრანში.
46. „ ს. მაკალათიამ.
47. „ ბ. შანიძემ ბიჭია გეგუჩაძის
თქმით.
28. „ ალექსანდრე წყარუაშვილიმა,
სიმონ კობაიძის თქმით, ს. ნაოსარში.
49. „ ილო მოლოდინაშვილიმა.
50. „ სერგო მაკალათიამ.
51. „ ყარმაზნიშვილიმა სოფ. ციხის-
ძირში.
52. „ ვ. ბუთლიაშვილიმა, საბა ითუ-
რიძის თქმით.
53. „ ს. მაკალათიამ.
54. „ არტო ქურთიშვილიმა სოფ. ბა-
კურციხეში.
55. „ ვ. ნეფარიძემ სოფ. შუქრუთში.
56. „ გ. ლომთათიძემ შიო სისაურის
თქმით ს. ლიქოჯში.
67. იაკობ ლუდუ შაურისა.
59. ჩასწერა ს. მაკალათიამ.
60. „ მანვე ფშავში.
61. „ მანვე.
62. „ მანვე.
63. „ მანვე.
64. „ ანო არაბულმა.

65. ჩასწერა მანვე.
66. " მანვე.
67. " მანვე.
68. " ს. მაკალათიამ.
69. " ანო არაბულმა.
70. " მანვე.
71. " გ. ბომასურიძემ, ვ. ბიბილა-
შვილის თქმით ს. მეჯვრისხევში.
72. " ანო არაბულმა.
73. " ს. მაკალათიამ.
74. " ანო არაბულმა.
75. " მანვე.
76. " ელიზბარიშვილმა, ბ. ბაღრი-
შვილის თქმით.
77. " ელიზბარიშვილმა, ბ. ბაღრი-
შვილის თქმით.
78. " ს. მაკალათიამ.
79. " მანვე, გახუტა ხეთაგურის თქმით.
80. " პოლიო აბრამიამ.
81. " გაბო ქვლივიძემ.
82. " ვანო ბუთლიაშვილმა შაქრო
ზაგაშვილის თქმით.
83. " ვანო ბუთლიაშვილმა მარიამ
მგლიჯიშვილის თქმით.
84. " მანვე.
85. " მანვე სოფ. დუმაცხოს.
86. " მანვე, ვ. ქავთარაძის თქმით.
87. " ს. მაკალათიამ.
88. " მანვე.
89. " რ. ელანიძემ.
90. " მანვე.
91. " ვ. ბუთლიაშვილმა ქავთარათ-
სოფელში.

